

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE**

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

2123000

**ANALÝZA A KOMPARÁCIA DEMOGRAFICKÉHO
VÝVOJA RÓMSKEJ POPULÁCIE V REGIÓNOCH SR**

2011

Andrea Cmoriková, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**ANALÝZA A KOMPARÁCIA DEMOGRAFICKÉHO
VÝVOJA RÓMSKEJ POPULÁCIE V REGIÓNOCH SR**

Diplomová práca

Študijný program:	Kvantitatívne metódy v ekonómii
Študijný odbor:	3.3.24 Kvantitatívne metódy v ekonómii
Školiace pracovisko:	Katedra štatistiky a operačného výskumu
Školiteľ:	Ing. Zuzana Poláková, PhD.

Nitra 2011

Andrea Cmoriková, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Andrea Cmoriková vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Analýza a komparácia demografického vývoja Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 13. apríla 2011

Andrea Cmoriková

Pod'akovanie

Touto cestou vyhlasujem pod'akovanie pani Ing. Zuzane Polákovej, PhD. Za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

V Nitre 13. apríla 2011

Abstrakt (v štátnom jazyku)

Rómovia predstavujú etnickú skupinu, ktorá má spoločný pôvod, jazyk, spôsob života, kultúrne rysy a charakteristiky. Podľa reálnych odhadov žije na Slovensku približne 400 000 Rómov. Z demografického hľadiska ich charakterizuje vyššia pôrodnosť a vyššia úmrtnosť.

Hlavnou témou diplomovej práce je analýza a komparácia demografického vývoja Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR v období rokov 1996 – 2009. Orientujeme sa na štruktúru obyvateľstva Rómskej populácie, demografické ukazovatele, vývoj časových radov Rómskej populácie a prognózu na 2 roky. V prvej kapitole analyzujeme stanoviská autorov, ktorí sa danou problematikou zaoberajú. Druhá kapitola je zameraná na cieľ diplomovej práce. Tretia kapitola je venovaná metodike práce, metódam skúmania. Vlastná práca je v úvode zameraná na uvedenie do problematiky, následne analyzujeme vývoj počtu Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR, štruktúre obyvateľstva podľa pohlaví, analýze časových radov Rómskej populácie a prognóze na dva roky.

Kľúčové slová: vývoj populácie, Róm, etnikum, indexy

Abstrakt (v cudzom jazyku)

Roma are an ethnic group that shares a common origin, language, lifestyle, cultural features and characteristics. Under realistic assumptions, living in Slovakia approximately 400 000 Roma. From a demographic point of view characterized by their higher birth rates and higher mortality.

The main theme of this thesis is an analysis and comparison of the demographic development of the Roma population in selected regions of Slovakia in the period 1996 - 2009. We focus on the structure of Roma population, demographic characteristics, development and time series forecast for 2 years. In the first chapter, we analyze the opinions of the authors who deal with this topic. The second chapter focuses on the objective of the thesis. The third chapter is devoted to the methodology of work, methods of investigation. Custom work is beginning to focus on putting the issue, then analyzes the development of the Roma population in selected regions of Slovakia, the population structure by sex, time series analysis and forecast for two years.

Key words: population development, Roma, ethnic group, indices

Obsah

Obsah	6
Zoznam ilustrácií	7
Zoznam skratiek a značiek	8
Úvod	9
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	11
1.1 Populácia	11
1.2 Etnikum, etnická menšina, etnicita	14
1.3 Rómska populácia	18
2 Cieľ	27
3 Metodika práce a metódy skúmania	28
3.1 Indexy	29
3.2 Regresná analýza	30
3.4 Časové rady	30
4 Vlastná práca	33
4.1 Vývoj počtu Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR	35
4.1.1 Rómska populácia na Slovensku v porovnaní s majoritnou populáciou na Slovensku	38
4.1.2 Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji	40
4.1.3 Bázické indexy	42
4.1.4 Reťazové indexy	43
4.2 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia	45
4.2.1 Index maskulinity	45
4.2.2 Bázické indexy indexu maskulinity	47
4.2.3 Reťazové indexy indexu maskulinity	49
4.3 Analýza časových radov	51
4.3.1 Analýza vývoja časových radov Rómskej populácie v Košickom kraji	51

4.3.2	Prognóza vývoja Rómskej populácie v Košickom kraji	54
4.3.3	Analýza vývoja časových radov Rómskej populácie v Košickom kraji	55
4.3.4	Prognóza vývoja Rómskej populácie v Bratislavskom kraji	56
	Záver	58
	Zoznam použitej literatúry	62
	Prílohy	64

Zoznam ilustrácií

Obr. 1	Vývoj počtu Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji v rokoch 1996 – 2009	35
Obr. 2	Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v KK a BK z celkového počtu Rómov na Slovensku	37
Obr. 3	Percentuálne vyjadrenie Rómskej populácie z celkovej populácie v SR	39
Obr. 4	Percentuálne zastúpenie Rómov v KK z celkového počtu Rómov v SR	40
Obr. 5	Percentuálne zastúpenie Rómov v BK z celkového počtu Rómov v SR	40
Obr. 6	Vývoj základných indexov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji	42
Obr. 7	Vývoj reťazových indexov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji	44
Obr. 8	Vývoj indexu maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a v SR	46
Obr. 9	Vývoj základných indexov maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a v SR	48
Obr. 10	Vývoj reťazových indexov maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a v SR	50
Obr. 11	Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji	52
Obr. 12	Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji	55

Zoznam skratiek a značiek

atď	a tak ďalej
BK	Bratislavský kraj
KK	Košický kraj
napr.	napríklad
SR	Slovenská republika
t.z.	to znamená
%	percento

Úvod

Exodus Atsínganoi, čo je grécke pomenovanie Cigánov, sa začalo používať v 9. - 10. storočí n. l. z Radžasthánu v Indii a trval celé stáročia. Cigáni, dnes Rómovia, tvorili v krajinách, ktorými prechádzali utláčanú kastu. Pečať menejcennosti im zostala dodnes. Prvé sporadické správy o rómskych remeselníkoch, kováčoch a hudobníkoch na našom území sú zo 14. storočia zo Spiša, kde dostávali povolenia na usadenie. Kočujúci spôsob života a neprispôsobivosť tohto etnika sa pokúšala zmeniť už panovníčka Mária Terézia a jej syn Jozef II. tvrdými opatreniami, ktoré mali Rómov prinútiť usadiť sa a pracovať v poľnohospodárstve. Postupne vznikali rómske osady najmä na východe Slovenska a ich koncentrácia v tomto regióne pretrvala až do dnešných čias.

Slovensko možno označiť za multietnický štát. Okrem Slovákov žije na území Slovenskej republiky aj nie zanedbateľný počet príslušníkov etnických menšín. Podľa reálnych odhadov etnické menšiny tvoria v súčasnosti zhruba 20% z celkového počtu obyvateľov SR. Pod rôznorodú etnickú skladbu obyvateľstva sa podpísala predovšetkým geografická poloha Slovenska v strede Európy a historický vývoj spojený s významnými presunmi obyvateľstva.

Odhaduje sa, že vo svete žije asi 10 – 12 miliónov, v Európe asi 5 miliónov, u nás podľa reálnych odhadov približne 400 000 Rómov. Z demografického hľadiska ich charakterizuje vyššia pôrodnosť a vyššia úmrtnosť. Reprodukčné správanie je odlišné od majoritnej populácie a závisí od spomenutej spoločenskej integrácie etnika.

Rómsky problém má mnoho aspektov, pričom jeho riešenie rozhodne nie je jednoduché. Situáciu komplikujú hlavne dve skutočnosti. Predovšetkým je to veľký počet Rómov žijúcich na území Slovenska. Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom rómskej populácie v Európe. Druhou skutočnosťou je zlá východisková situácia, zdedená z minulosti. Niekoľko desaťročí trvajúci pokus o násilnú asimiláciu priniesol svoje ovocie v podobe narušených rómskych tradícií a prirodzených štruktúr, v potlačení pozitívneho myslenia, osobnej zodpovednosti a iniciatívy u veľkej časti rómskej populácie a tiež množstvá predsudkov na rómskej aj nerómskej strane.

Veľká časť Rómov je závislá na sociálnom systéme. Nízke vzdelanie a iná farba pleti majú za následok veľmi nízku zamestnanosť Rómov – len asi každý desiaty Róm v produktívnom veku pracuje – a chudobu, ktorá sa prenáša z generácie na generáciu. Závislosť na sociálnej pomoci vedie k vzniku sociopatologických javov.

Situácia Rómov sa zhoršuje. Nízke vzdelanie rodičov sa reprodukuje na vzdelanie detí. Pomerne veľká časť rómskych detí je označovaná ako mentálne zaostalá a ako taká je umiestňovaná do špeciálnych škôl, čím v dospelosti stráca šancu úspešne sa zúčastňovať na trhu práce. Pritom podiel rómskej populácie, vrátane detí, sa postupne zvyšuje, takže na jednej strane stúpajú náklady na sociálnu pomoc Rómom, a na druhej strane stúpajú straty z nevyžitia ich potenciálu na trhu práce.

V predkladanej diplomovej práci sa zaoberáme analýzou a komparáciou demografického vývoja Rómskej populácie vo vybraných regiónoch Slovenskej republiky v období rokov 1996 – 2009, pričom sa zameriavame najmä na počet obyvateľov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji, štruktúru obyvateľstva podľa pohlavia, analýzu časových radov a prognózu vývoja Rómskej populácie na dva roky.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

V prvej kapitole uvádzame stanoviská vybraných autorov, ktorí sa zaoberajú skúmaním problematiky životnej úrovne a súvisiacich pojmov.

1.1 Populácia

Pojem populácia je interpretovaný rôznymi autormi.

Hartl (2004) tvrdí, že populácia je súbor jedincov všetkých vekových kategórií vyskytujúcich sa v určitom priestore v danom čase; je možné sledovať vekové zastúpenie, hustotu rozptýlenia, pomer pohlaví, pôrodnosť, úmrtnosť. Vo výskume je to základný súbor, všetci jedinci, o ktorých chceme vypovedať, skúmame obvykle však len výber populácie, vzorku.

Klufová, R. a Poláková, Z. (2010) definuje populáciu ako súbor jedincov určitého živočíšneho druhu (teda aj osôb), žijúcich na vymedzenom území, medzi ktorými sa uskutočňuje demografická reprodukcia. Tento pojem má biologický základ a vzťahuje sa prakticky na všetky druhy živočíchov vrátane ľudí. Jednotlivé ľudské populácie majú spravidla spoločný jazyk, spoločnú kultúru a spoločné psychologické založenie, mentalitu.

Ďalej konštatujú, že každá vedná disciplína má svoj predmet, objekt skúmania, metódy a nástroje. Nakoľko demografia je spoločenskou vedou, objektom jej skúmania je populácia, resp. obyvateľstvo.

Termín populácia (Population) sa pred pojmom obyvateľstvo (Inhabitants) obvykle uprednostňuje, ak hovoríme vo všeobecnej rovine, termín obyvateľstvo je obvykle spojený s územným vymedzením uvádza **Vaňo, B. (2002)**. Za populáciu sa teda považuje skupina osôb s rovnakými biologickými, kultúrnymi a sociálnymi znakmi, v rámci ktorej dochádza k reprodukcii. Takáto skupina osôb sa môže, ale nemusí dať vymedziť konkrétnym územím. Za obyvateľstvo sa považuje populácia žijúca na určitom území. Je zrejmé, že obyvateľstvo žijúce na určitom území sa môže

skladať z niekoľkých relatívne izolovaných populácií a naopak, štátne hranice môžu rozdeliť jednu populáciu na obyvateľstvo viacerých štátov.

Podľa **Klufovej, R. a Polákovej, Z. (2010)** je osoba (obyvateľ) je základnou jednotkou populácie s individuálnymi znakmi, ktoré vyjadrujú jej kvalitatívne a kvantitatívne vlastnosti. Osoba býva aj užšie špecifikovaná, napr. narodené dieťa, zomretá osoba, ženatý muž, vdova atď. Predmetom zisťovania u osoby sú okrem kvalitatívnych a kvantitatívnych údajov aj udalosti, napr. uzatvorenie manželstva, potrat, pôrod, ovdovenie, vstup do zamestnania a ďalšie.

Rôzne populácie sa odlišujú určitými znakmi: majú spravidla iný jazyk, inú kultúru, mentalitu a pod. Jednotlivé populácie môžu tvoriť samostatné etnikum, národ, štát.

Ako uvádzajú **Klufová, R. a Poláková, Z. (2010)** veľmi často sa pojem populácia zamieňa za termín obyvateľstvo, ktoré sa ale môže skladať z rôznych populácií. Ak populáciou rozumieme obyvateľov národa alebo štátu ako celku bývajúcich na národnom alebo štátnom území, je vzájomná zámena pojmov populácia a obyvateľstvo možná, ak populáciou rozumieme obyvateľstvo bývajúce na určitom území a odlišujúce sa od ostatných obyvateľov štátu ako celku, vzájomná zámena pojmov nie je možná. Základné znaky každej populácie sú rozsah a hustota osídlenia, charakter demografickej reprodukcie, štruktúra podľa pohlavia a veku.

Jandourek, J. (2001) definuje obyvateľstvo (populácia) ako súbor ľudí trvalo žijúcich na určitom území. Obyvateľstvo nemusí byť etnicky ani národnostne jednotné. Demografická štatistika používa konštruk stredný stav obyvateľstva pre počet obyvateľov, ktorý sa nachádza na danom území uprostred sledovaného obdobia. Pri sčítaní obyvateľov sa odlišuje obyvateľstvo bývajúce od obyvateľstva prítomného, táto druhá kategória je podmnožinou prvej.

Populácia môže byť v demografii cudzie slovo pre obyvateľstvo; súbor osôb, ktoré sa vyskytujú v určitom období na určitom ohraničenom území, čiže obyvateľstvo s

určitým špecifickým znakom (napr. mestská populácia a pod.), v ekonómii zodpovedá aj súbor potenciálnych výrobcov alebo spotrebiteľov; ľudská populácia, teda pojem populácia (biológia) aplikovaný na druh človek; zriedka sa môžeme stretnúť s vysvetlením, rozmnožovanie ľudí, obyvateľstva. V štatistike predstavuje populácia základný súbor.¹

Populáciu môžeme formulovať ako otvorený živý systém, ktorý je schopný samoregulácie, má vlastný spôsob života, časovo sa mení, rastie, diferencuje sa a starne. Sú v nej zahrnuté všetky vekové skupiny živočíchov. Je charakteristická dvoma typmi prvkov, a to formálnymi prvkami, ktoré zahŕňajú hustotu, rozptyl, vekovú skladbu, podiel pohlaví, zdravotný stav. Na druhej strane populácia charakteristická funkčnými prvkami, kde môžeme zahrnúť správanie, konštitúciu, plodnosť, úmrtnosť.²

Populácia je súbor jedincov jedného druhu všetkých vývinových stupňov, ktoré žijú v spoločnom ohraničenom priestore, jednotnom čase a ktoré sú vzájomne viazané predovšetkým reprodukčnými vzťahmi.

Priestorové ohraničenie populácie môže byť geografické (napríklad rieka, rokľina, údolie), alebo ekologické (skupina krov v lúčnom spoločenstve).³

Jurčová, D. (2005) rozlišuje niekoľko druhov populácie. Otvorenú populácia, ktorá má migračné kontakty s inými populáciami, t.j. v ktorej existuje migrácia. Stabilnú populáciu, ktorá predstavuje teoretickú populáciu, v ktorej sa miery plodnosti a úmrtnosti podľa veku v čase nemenia a miera migračného prírastku, resp. úbytku je nulová. Ďalej stacionárnu populáciu, ktorá je špeciálnym typom stabilnej populácie s nulovou mierou prirodzeného prírastku, konštantným počtom obyvateľov a nemennou vekovou štruktúrou. Tabuľkovú populáciu definujeme ako modelovú populáciu, ktorá sa používa na simuláciu priebehu demografických procesov. Uzavretá populácia je populácia s prirodzenou reprodukciou, s prirodzenou obnovou, bez migrácie.

¹ <http://sk.wikipedia.org/wiki/Popul%C3%A1cia>

² <http://www.bioweb.genezis.eu/?cat=8&file=populacia>

³ http://wapedia.mobi/sk/Popul%C3%A1cia_%28biol%C3%B3gia%29

Pod stabilnou populáciou rozumieme podľa **Mládeka, J., Kusendovej, D., Marenčákovej, J. a kolektívu (2005)** teoretickú populáciu vystavenú nemenným reprodukčným pomerom t.j. miery plodnosti a úmrtnosti podľa veku sú konštantné , v čase sa nemenia. Súčasne ide o uzatvorenú populáciu, t.j. migračný prírastok (resp. úbytok) je nulový. Nie je závislá na východiskovej vekovej štruktúre, ale len na danom ráde rodenia a vymierania. Hrubá miera prirodzeného prírastku je stabilná (konštantná) a nazýva sa vnútorná miera prirodzeného prírastku.

Na rozdiel stacionárna populácia autori definujú ako teoretickú populáciu, ktorá je špeciálnym prípadom stabilnej populácie, keď vnútorná miera prirodzeného prírastku je nulová. Stacionárna populácia má stálu početnú veľkosť danú stálym (konštantným) ročným počtom živonarodených detí a konštantným rádom vymierania charakterizovaným strednou dĺžkou života pri narodení, ktorá je prevrátenou hodnotou hrubej miery živonarodenosti, resp. hrubej miery úmrtnosti.

Typ populácie:

Progresívny typ populácie je typ populácie s prevahou detskej zložky nad poreprodukčnou zložkou. Takéto typy populácie má väčšina rozvojových krajín.

Stacionárny typ populácie je typ populácie, v ktorej detská a poreprodukčná zložka sú takmer vyrovnané.

Regresívny typ populácie je typ populácie, v ktorej poreprodukčná zložka má prevahu nad detskou zložkou. Tento typ populácie má väčšina vyspelých krajín.

1.2 Etnikum, etnická menšina, etnicita

Etnicita je kvalitatívny znak ľudskej populácie.

Jaroudek, J. (2001) popisuje etnickú menšinu ako skupinu obyvateľov štátu, ktorá sa svojimi tradíciami, kultúrnymi zvyklosťami, jazykom, prípadne aj telesnými znakmi svojich príslušníkov líši od väčšinovej spoločnosti tohto štátu. Naša legislatíva pracuje s pojmom národnostná menšina a národnostná skupina. Etnická menšina má obvykle menšiu reprezentáciu vo významných spoločenských pozíciách a nižších spoločenských postaveniach. Existujú početné menšiny etnicky odlišných obyvateľov,

ktoré majú lepšie spoločenské postavenie ako ostatní obyvatelia štátu. Výraz menšina v spojení etnická menšina tu môže znamenať skôr menšinové postavenie ako menšinu početnú. Príslušníci menšín sa vo vyspelých spoločnostiach ľahšie ako príslušníci väčšiny dostávajú na okraj spoločnosti. Majú horší prístup ku vzdelávaniu, na trh práce, sú súdmi trestaní prísnejšie ako príslušníci väčšiny, častejšie prepadajú k návyku na alkohol a iné drogy. Práca s etnickou menšinou si vyžaduje senzitivitu k ich zvyklostiam a kultúre, pretože viac ako iné druhy sociálnej práce zvyšuje riziko paternalistického a direktívneho prístupu.

V sociológii sa často používa pojem menšina alebo menšinové etnikum, ktoré nie je založené len na číslach hovorí **Giddens, A. (1997)**. Menšín v štatistickom zmysle je mnoho. Menšiny v sociologickom zmysle považujeme iba skupiny, ktorých príslušníci sú v nevýhode oproti členom väčšinovej populácie a majú určitý pocit skupinovej solidarity či spolupatričnosti. Táto vzájomnosť a spoločné záujmy sa obvykle umocňujú, keď sa príslušníci menšiny stávajú terčom predsudkov a diskriminácie.

Príslušníci menšiny sa sami často považujú za „vyčlenených“ z väčšinovej spoločnosti. Obvykle bývajú do určitej miery fyzicky a sociálne izolovaní od spoločnosti ako celku, sústredení v určitých štvrtiach, mestách alebo v oblastiach danej krajiny. Iba zriedka dochádza k manželstvám s príslušníkmi väčšiny alebo iných menšín. Príslušníci menšiny často aktívne presadzujú endogamiu, aby si udržali kultúrnu svojbytnosť. Endogamia môže viesť až k vytvoreniu izolátu. Môže dochádzať k negatívnym geneticky podmieneným javom.

Menšinové skupiny sa vždy do určitej miery líšia od väčšiny, ale miera tejto odlišnosti môže byť rôzna. Mnohé menšiny sú však etnicky aj fyzicky odlišné od väčšiny spoločnosti, v ktorých žijú. Fyzické odlišnosti sa týkajú farby pleti alebo iných charakteristických rysov, bývajú často označované ako rasové.

Ďalej **Jaroudek, J. (2001)** definuje pojem etnicita ako systém kultúrnych, rasových, jazykových a teritoriálnych faktov, historických osudov a predstáv o spoločnom pôvode formujúcu vedomie a nevedomie ľudu, ich identitu a životnú orientáciu.

Z gréčtiny – ethos znamená kmeň, národ, v zmysle príbuzenskej jednotky (ako spoločenstvo založené na radovom základe). Ide o spoločenstvo ľudí, ktorí majú spoločný rasový pôvod, obvykle spoločný jazyk a zdieľajú spoločnú kultúru. Súhrne možno povedať, že etnikum sa vyznačuje svojou vlastnou etnicitou. Je súhrnom ľudí so spoločnou etnicitou, ktorá je odlišná od etnicity iných ľudí. Zdieľajú predstavy o spoločnom pôvode, blízkych historických osudoch a sú určené i používaním spoločného mena (etnonymom). Takto definuje pojem etnikum **Veľký sociologický slovník, (1996).**

Jaroudek, J. (2001) v Sociologickom slovníku vystihuje pojem etnikum ešte výstižnejšie. Etnikum poníma ako skupinu jedincov, ktorí sa od iných skupín odlišujú svojou etnicitou, čiže neboli súhrnom faktorov kultúrnych, rasových, teritoriálnych a jazykových, ďalej potom svojou históriou, sebepojetím, vedomím spoločného pôvodu, a tiež tým, že sú ako etnicky odlišne vnímané druhými. Niekedy sa pojem etnikum používa tiež vo význame národnostných menšín, ktorých kultúra sa líši od kultúry väčšiny, ale etnikum nie je nutne totožné s národom. Na rozdiel od rasy príslušníci etnika nemajú také fyzické znaky, ktorými by sa výrazne líšili od príslušníkov väčšiny. Dôležitejšia je skôr odlišnosť hodnôt, noriem, chovania a jazyka. Znaky, ktoré príslušníci etnika považujú pre seba za charakteristické, sa niekedy nazývajú etnické vedomie.

Veda, ktorá sa zaoberá pôvodom vývojom ľudských rás a následných etnických odlišností, podáva klasifikáciu antropologických typov vrátane ich vývinu a rozšírenia, sa nazýva etnická antropológia.⁴

Ivanová – Šalingová, M., Maníková Z., (1983) v slovníku cudzích slov sa slovo etnikum uvádza ako grécke slovo – národnosť, národ, národné spoločenstvo, kmeň. Výraz etnikum pochádza z antickej gréčtiny, v ktorej ethos znamená kmeň, rasa, národ, čo dokazuje, že teórie o etnickej diferenciacii ľudstva majú veľmi staré korene.

Za synonymum „ pojmu etnická skupina sa považuje skupina ľudí, ktorí majú spoločný rasový pôvod, obvykle spoločný jazyk a zdieľajú spoločnú kultúru uvádza **Prucha, J., (2001).**

⁴http://www.antiskola.eu/a_data_files/fakulta_407/dokument_6142/obsah/romske_etnikum2.htm

Pri sčítaní ľudu sa často zamieňa etnikum najmä u rómskeho obyvateľstva za národnosť, kde sa dostávajú do polemiky čím vlastne sú.

Sabol, J. a Zubková, I., (2006) konštatujú, že etnikum alebo etnická skupina sa používa pri členení ľudstva na skupiny pomocou kultúrne vyjadrených totožností a odlišností ich členov. Od 70. rokov dvadsiateho storočia nahradili termín „kmeň“ nové termíny etnikum alebo etnická skupina. Členovia etnických skupín môžu byť na základe etnickej príslušnosti vylučovaní z okolitej spoločnosti. Sú tak nedobrovoľne obmedzovaní a znevýhodnení v deľbe práce, prístupu ku vzdelaniu, moci a bohatstve oproti dominantnému etniku alebo národu - majoritnej spoločnosti

Etnicitu možno určovať podľa objektívnych komponentov (jazyk, rasa, kultúra, sociálna štruktúra) a komponentov subjektívnych (etnická identita).

Pri štúdiu etnicity ďalej **Sabol, J. a Zubková, I., (2006)** konštatujú, že sa môžeme zamerať buď na kultúrny obsah etnickej skupiny, alebo na vzájomné vzťahy medzi etnikami. Spôsob, akým sa etnikum odlišuje, závisí skôr na konkrétnom kontexte ako na všeobecnej definícii. Etnikum teda nie je jednotkou reálnou, ale jednotkou pomyselnou a konštruovanou. Na základe tzv. etnicity sa členovia skupiny buď sami vedome odlišujú od členov iných etnických skupín, alebo sú identifikovaní ako odlišní. Dôležitým prvkom je symbolicky vyjadrená spolupatričnosť a odlišnosť („my – oni“).

Etnikum používa určitý názov, meno a je určitým názvom, menom aj označované. Odlišnosť skupín je v ich vzájomnom kontakte utváraná, udržiavaná a komunikovaná. Etnikum si zachováva svoju kontinuitu aj cez významné zmeny jednotlivých kultúrnych prvkov ako je jazyk, spôsoby obživy a podobne.

Historicky dochádza k procesu vydeľovania etnických skupín (etnogenézou), alebo naopak k ich asimilácii v dôsledku vzájomných trvalých kultúrnych kontaktov odlišných etnických skupín.

1.3 Rómska populácia

Popper, M., Szeghy, P. a Šarkozy, Š., (2009) hovoria, že prvá písomná správa o Rómoch na našom území je z roku 1322. To je obdobie, kedy do spišského regiónu začali prichádzať rómske skupiny a usádzali sa tu. Postupne si vytvárali osady, uplatňovali sa ako kováči, kotlári, reťazári, korytári, kamenári, zberači lesných plodov, ale tiež ako hudobníci, tanečníci a komedianti. Tento údaj je z hľadiska postavenia Rómov veľmi dôležitý keďže dokladá ich približne sedemsto ročnú históriu života na tomto území.

Prvé protirómske opatrenia a koncepcie sa začali v Európe objavovať v 15. storočí. V Uhorskom kráľovstve sa zintenzívnili v priebehu 16. storočia po tureckej okupácii stredného Maďarska, keď mnohí usadlíci považovali Rómov za špiónov pracujúcich pre Turkov. V dôsledku toho boli rómski osadníci vytlačení na okraj miest a dedín a rómskym obrábačom kovov bolo dovolené predávať iba obmedzené množstvo tovaru.

Počas panovania cisárovnej Márie Terézie a jej syna a nástupcu Jozefa II. prišlo k zmene diskriminačného charakteru rómskej politiky. Obaja panovníci sa pokúšali asimilovať Rómov ako normálnych občanov monarchie a prijali viaceré legislatívne opatrenia, ktoré nariaďovali Rómom usadiť sa, platiť dane a povinnosť slúžiť miestnym zemepánom. Ďalšie edikty nariaďovali povinnú dochádzku Rómov do škôl a kostolov a zlepšenie infraštruktúry ich bývania.⁵

Náznaky priaznivých trendov vývoja rómskeho etnika prerušila 2. svetová vojna, rozpad spoločného štátu a založenie tzv. slovenského štátu ako satelitu fašistického Nemecka. Holokaust slovenských Rómov ale nedospel do konečného štádia, Rómovia neboli transportovaní do koncentračných táborov ako z iných území. Napriek tomu podliehali mnohým diskriminačným opatreniam "zaradovanie do pracovných táborov, zákaz cestovania verejnými dopravnými prostriedkami, vymedzenie dní a hodín pre vstup do miest a obcí, obmedzenie ich podnikateľských aktivít, premiestňovanie ich obydľí do miest a lokalít obcami označenými a od obcí

⁵ <http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinsk.sk.pdf>

vzdialenými" . Ich kontakty s majoritou sa obmedzili. Spomalil a zabrzdil sa "civilizačný" vývoj ich komunit. Začal sa proces dekulturácie a rozkladu pôvodných etických hodnôt, ktoré sa v rómskom spoločenstve prenášali z generácie na generáciu.⁶

Socialistický režim, ktorý uzurpoval moc v Československu vo februári 1948, prijal koncepcie a opatrenia zamerané na asimilovanie Rómov a eliminovanie ich etnickýchšpecifik. Okrem iných obmedzení rómskych občianskych práv táto klasifikácia znamenala, že Rómovia nemali právo na vlastné kultúrne aktivity. Rómovia nemohli zakladať vlastné hudobné telesá, mládežnícke alebo športové kluby. Rómske ľudové piesne nesmeli byť spievané na školách a vydávanie rómskych kníh a časopisov bolo zakázané.

Niektoré z najstriktnejších protirómskych opatrení boli prijaté v osemdesiatych rokoch. Najznámejšie z nich zaviedlo sterilizačný program pre rómske ženy v snahe obmedziť rast rómskej populácie. V rámci programu sa miestni zdravotníci pracovníci pokúšali presvedčať rómske ženy, aby sa dali za finančnú kompenzáciu sterilizovať.⁷

Nežná revolúcia v novembri 1989 znamenala nové príležitosti pre národnostné menšiny, slobodu deklarovat' vlastnú etnickú identitu a zúčastňovať sa na živote občianskej spoločnosti. V januári 1991 československé Federálne zhromaždenie prijalo Deklaráciu základných ľudských práv a slobôd, ktorá umožňovala slobodné určenie etnickej identity občanov, krátko na to, v apríli 1991 vláda Slovenskej republiky prijala dokument nazvaný Princípy vládnej politiky k Rómom, ktorý po prvýkrát v histórii uznal Rómov ako samostatnú národnostnú menšinu s rovnakými právami ako ostatné menšiny žijúce na území Slovenskej republiky. V roku 1999 prijala nová vláda novú „Stratégiu vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny a súbor realizačných opatrení“. Nový dokument formuloval detailnejšie akčný plán realizácie koncepčných opatrení vo vzťahu k rómskej problematike.

Medzi najzraniteľnejšími skupinami ohrozenými chudobou a sociálnym vylúčením sa pravidelne objavuje rómska populácia, konštatuje Popper, M., Szeghy, P. a Šarkozy, Š.. V prípade tejto etnickej skupiny sa kombinujú viaceré znevýhodnenia, a

⁶ <http://www.rnl.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=2079>

⁷ <http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinsk.sk.pdf>

to viacpočetné rodiny, dlhodobá nezamestnanosť, nízka kvalita práce, či nízka vzdelanostní úroveň a taktiež diskriminácia. Najkritickejšia je situácia u tej časti rómskej populácie, ktorá žije v segregovaných osadách a často sa prirovnáva k úrovni chudoby a exklúzie, ktorá je známa z rozvojových krajín. Rómska populácia v osadách za posledných desať rokov narastala, pretože mnohí Rómovia sa vrátili späť do osád kvôli lacnejšiemu bývaníu.

V dôsledku vysokej pôrodnosti Rómov, ktorá je vyššia než pôrodnosť ktorejkoľvek inej skupiny populácie, je možné predpokladať, že ich podiel bude v nasledujúcich rokoch stúpať. Podľa nedávno zverejnených demografických odhadov by sa Rómovia pri zachovaní súčasného trendu mohli do roku 2060 stať väčšinovou populáciou.⁸

Rómovia zostávajú druhou najväčšou národnostnou menšinou na Slovensku hneď po maďarskej menšine, ktorá podľa sčítania obyvateľstva v roku 2001 predstavuje 9,7 % populácie.

V štúdií o životnej úrovni, zamestnanosti a trhu práce (2001) sa uvádza, že ako celok sú Rómovia chudobnejší ako ostatné skupiny obyvateľstva a podľa takmer všetkých základných sociálnych ukazovateľov, vrátane vzdelania a zdravotného stavu, podmienok bývania a prístupu k uplatneniu sa na trhu práce a v občianskej spoločnosti, sú na tom oveľa horšie.

Podľa **Poppera, M., Szeghyovej, P. a Šarkozyho, Š. (2009)** hlavné negatívne dôsledky spoločenskej a ekonomickej transformácie po roku 1989, ktorým Rómovia museli čeliť, spočívali v tom, že veľká časť z nich stratila zamestnanie, čím sa výrazne zhoršilo sociálne postavenie tejto minority a prehĺbilo sa jej postavenie na okraji spoločnosti. Veľká časť rómskej populácie je dodnes dlhodobo nezamestnaná, pričom v niektorých izolovaných osadách dosahuje nezamestnanosť až 100%.

⁸ <http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinsk.sk.pdf>

Rómovia zostávajú druhou najväčšou národnostnou menšinou na Slovensku hneď po maďarskej menšine, ktorá podľa sčítania obyvateľstva v roku 2001 predstavuje 9,7 % populácie. Avšak, ako sme už uviedli, presná veľkosť rómskej populácie nie je známa. Charakteristickým rysom Rómov žijúcich v ktorejkoľvek krajine je ich rozmanitosť. Všade jestvuje niekoľko skupín a podskupín vzniknúcich na základe rôznych štepných procesov, vrátane klanovej príslušnosti a vierovyznania; mnohé z týchto podskupín majú iba obmedzený či žiaden kontakt s ostatnými podskupinami. Na Slovensku žijú tri hlavné skupiny Rómov: Rumungri, Olašskí Rómovia a Sinti. Jasnú väčšinu predstavujú Rumungri, ktorí sú vetvou usadených Rómov. Etnografi odhadujú, že Rumungri tvoria takmer 90 percent slovenských Rómov. Olašskí Rómovia, alebo aj Vlašika Roma, sú potomkami kočovných kmeňov. Najväčšími podskupinami medzi nimi sú Lovári, ktorí žijú v okolí Rimavskej Soboty, Jesenského a Lučenca, a Bugešti, ktorí majú sídla v Nitre a okolí, v Leviciach, Želiezovciach a Bratislave. Poslednú skupinu tvoria zvyšky potomkov germánskych Sintov. K tejto skupine sa hlási len veľmi málo slovenských Rómov. Podľa istého rómskeho lídra žijú v krajine iba tri klany Sintov.⁹

Slovenskí Rómovia sa odlišujú aj na základe jazyka, ktorý používajú. Odhaduje sa, že vyše polovica Rómov na Slovensku hovorí niektorým z rómskych jazykov, avšak nevie sa, koľkí z nich ho používajú v domácnosti. Mnohí Rómovia žijúci na juhu krajiny používajú maďarčinu.

Rómska populácia je nerovnomerne rozptýlená po celom území Slovenska. Takmer dve tretiny Rómov žijú na východe krajiny, najmä v okolí Košíc, a v najjužnejších okresoch stredného Slovenska, napr. Rimavská Sobota uvádzajú **Popper, M., Szeghy, P. a Šarkozy, Š. (2009).**

Popper, M., Szeghy, P. a Šarkozy, Š. (2009) tvrdia, že životný štýl väčšiny Rómov je diametrálne odlišný od štýlu majoritnej populácie. Veľká časť Rómov žijúcich v marginalizovaných osídleniach nebola nikdy na dovolenke, nezvykne aktívne odpočívať a športovala len počas detstva. K nesprávnemu životnému štýlu je nutné pridať aj konzumáciu nezdravých, rýchlo zasycujúcich jedál. Tento stav je zapríčinený

⁹ <http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinsk.pdf>

tradičnými zvyklosťami a najmä cenovou nedostupnosťou zdravých potravín. Medzi faktory ovplyvňujúce zdravotný stav Rómov je nutné zahrnúť aj hygienické návyky.

Rómska populácia na Slovensku je relatívne mladá v porovnaní so všeobecnou populáciou a to z hľadiska vekovej štruktúry aj priemerného veku. Tento stav je z veľkej časti zapríčinený nízkym vekom mortality a vyššou natalitou Rómov oproti majoritnému obyvateľstvu.

Hlubocký, P. (1992) uvádza, že Rómovia sú rodovo kmeňové etnikum, ktoré pochádza z indického kontinentu.

V sociologickom slovníku **Jozef Nováček (1970)** konštatuje, že „cigáni dodnes tvoria zvláštnu spoločenskú skupinu, odlišnú etnicky, odlišnú i priebehom triednych a sociálnych procesov, ktorá v dôsledku svojráznej izolácie od ostatných spoločností i vplyvom po stáročia trvajúcего prenasledovania Cigánov zaostala v spoločenskom vývoji.“

V Sociologickom slovníku **Jandourek, J. (2001)** uvádza, že presný odhad Rómov je nemožný, pretože neexistuje iný systém evidencie ako sčítanie ľudu. Konštatuje, že pôvodnou vlasťou Rómov je India, kde patrili do najnižšej kasty. Ich sťahovanie na východ, ktoré začalo pred desiatimi storočiami, bolo motivované nemožnosťou nájsť v pôvodnej vlasti dostatok zdrojov obživy. Rómske kmene na svojej ceste boli rôzne dlho v rozličných zemiach, boli v nich výrazne ovplyvnený majoritnou kultúrou. Podľa miest ich dlhého pobytu sa kmene dodnes volajú. Od 15. storočia boli Rómovia v Európe prenasledovaní a násilne asimilovaní. V povojnovom období boli nútení osídľovať iba oblasti vysídlených Nemcov a do miest s rozvíjajúcim sa baníckym a hutníckym priemyslom. Medzi jednotlivými skupinami Rómov panuje nevraživosť, ktorá je prekážkou jednotného presadzovania práv tejto menšiny aj rozvoja ich kultúry. Rómovia ako celok majú proti väčšinovej populácii nižšiu úroveň vzdelanosti, vysokú kriminalitu, horší zdravotný stav, kratšiu priemernú dĺžku života, nízku úroveň stravovania a bývania. Rodina Rómov bola až donedávna patriarchálna, v súčasnosti prestíž otcov klesá súbežne s ich vysokou nezamestnanosťou – matky sú totiž jednak

vzdelanejšie ako bývali, jednak živia rodinu zo sociálnych dávok. Nepočetná elita Rómov sa ku svojmu etnickému pôvodu nehlási a snaží sa splynúť s väčšinovou spoločnosťou. Základnou jednotkou rómskeho etnika je patriarchálna veľkorodina, fajta.

Životný štýl rómskej populácie môžeme označiť ako nezdravý. Charakterizujú ho zlé stravovacie návyky, konzumácia alkoholu, časté fajčenie už vo veľmi mladom veku, vyššia hmotnosť a nižšia fyzická aktivita.

Rómsky problém je zložitým civilizačným, kultúrnym, ekonomickým a sociálnym európskym problémom i problémom všetkých občanov Slovenskej republiky, nie je to len problém Rómov. V procese integrácie časti Rómov do spoločnosti v Slovenskej republike prichádza k prelínaniu a konfliktu dvoch normatívnych systémov.¹⁰

Prúcha, J. (2004) chápe Rómov nejednoznačne, a to buď ako etnickú skupinu alebo ako rasovú skupinu. Časť odborníkov považuje Rómov za etnikum, resp. za národnosť. Iní odborníci považujú Rómov za rasovú skupinu: hovorí o rasovej diskriminácii Rómov, o rasovom násilí voči Rómom a pod. Prikláňame sa k názoru, že Rómov možno považovať za etnikum (etnickú menšinu), resp. národnosť (národnostnú menšinu).

Prevažná časť Rómov sa zatiaľ neidentifikuje s politickým systémom v SR, nemá pocit participácie na demokratickom systéme spoločnosti, cítia sa byť občanmi druhej kategórie. V Slovenskej republike žijú Rómovia v komunitách, z nich asi štvrtina je plne alebo čiastočne integrovaná do majoritnej spoločnosti, ale ďalší Rómovia sú koncentrovaní v rómskych osadách a v niektorých častiach miest, majú niektoré charakteristiky obyvateľov rozvojových zemí, nemajú pozitívnu identitu, ale len identitu ukrievdených, identitu izolácie a identitu čiastočnej konfrontácie.

¹⁰ http://www.antiskola.eu/a_data_files/fakulta_407/dokument_6142/obsah/romske_etnikum2.htm

Filadelfiová, J. (1996) je názoru, že ak neurobíme systémové zmeny a dynamické kroky v riešení rómskeho problému, podľa strednej demografickej predpovede bude v SR do roku 2015 žiť v osadách asi 800 000 neprispôsobených Rómov. Pri znižujúcej sa populácii nerómov a jej starnutí Rómovia z osád budú tvoriť asi 20% obyvateľov Slovenskej republiky, v niektorých okresoch až 50% obyvateľov a podieľať sa až v 80% na celkovej nezamestnanosti občanov v Slovenskej republike.

Práve preto, že termín etnická skupina bol užívaný tak široko, navrhol sociológ Pierre van den Berghe (1981) používať skôr neologizmus ethny, ktorý definoval takto: „Modelovým etnikom je ... skupina so spoločným pôvodom, spätá sociálne príbuzenskými manželstvami a priestorové teritórium.“ Táto definícia dobre vystihuje predovšetkým početne obmedzené, endogamné a kultúrne súdržné etniká, ktoré však dnes tvoria už len zlomok ľudskej populácie konštatuje **Tesař, F. (2007)**.

Van den Bergheho definíciu síce môžeme preniesť aj na moderné etniká s ich mýtami o pôvode, fiktívnym príbuzenstvom, uprednostňovaním endogamie aj veľkými teritóriami, v ktorých je identita udržiavaná predovšetkým symbolicky, niekomu sa však zdá príliš úzka. Väčšina moderných etník, a to hlavne tých, ktoré sú stredom akademického záujmu, sú veľmi početné a kultúrne komplikované spoločenstvá. Anthony D. Smith, ktorý s pojmom etnikum začal pracovať v tej istej dobe ako van den Berghe a dodnes je v tejto oblasti popredným teoretikom, nakoniec rozšíril počet kritérií vymedzujúcich etnikum na šesť (Smith, 1989):

- kolektívne meno (ethnonymum),
- mýtus o spoločnom pôvode,
- zdieľané dejiny (kolektívne skúsenosti predávané z generácie na generáciu),
- charakteristická zdieľaná kultúra,
- asociácia s určitým územím,
- pocit solidarity.

Kvalifikované odhady hovoria, že v Európe žije asi osem miliónov Rómov. Nemajú svoj vlastný štát a od ostatného obyvateľstva sa líšia predovšetkým kultúrou a jazykom. Slovensko patrí z demografického hľadiska ku krajinám s najvyšším percentuálnym zastúpením Rómov. Na Slovensku sa vzhľadom na nejasný výklad zákona o zbere etnických dát nemôžu zbierať a ani viesť evidencie o Rómoch.

Podľa ostatného sčítania obyvateľov, bytov a domov z roku 2001 sa však k rómskej národnostnej menšine prihlásilo iba 89 920 občanov SR. Z geografického hľadiska dlhodobo najviac Rómov žije na východnom Slovensku, ide o približne 60 percent.

Podľa **Poppera, M., Szeghyovej, P. a Šarkozyho, Š. (2009)** na Slovensku možno rozlíšiť podľa odlišných charakteristík spôsobu života tri hlavné skupiny Rómov.

Prvú skupinu tvorí sociálne najvyspelejšia, najvzdelanejšia a pracovne najkvalifikovanejšia skupina, ktorá sa spôsobom života výrazne neodlišuje od majority. Patria do nej Rómovia, ktorí sú rozptýlení a/alebo integrovaní po celom území Slovenska, od vidieckych cez malomestské až po veľkomestské osídlenia. Najčastejší problém, s ktorým sa musia vyrovnávať je spojený s ich etnickou príslušnosťou. Často sú vystavení predsudkom a stereotypom, ktoré si majorita vytvára na základe ojedinelých negatívnych skúseností či mediálne prezentovaných príkladov a automaticky ich prenáša na celú minoritu.

Druhú skupinu tvoria Rómovia čiastočne integrovaní. Osídlenia, v ktorých žijú, sa v niektorých prípadoch základne nelíšia od tých, v ktorých žije aj prvá skupina, často sa však približujú až k hraniciam životných podmienok tretej skupiny. Z hľadiska integrácie však nejde o vyložené problematickú skupinu a jej problémy možno chápať podobne ako problémy tej časti majority, ktorá sa nachádza na pomedzí chudoby. Navyše je oproti tejto majoritnej skupine znevýhodnená rasovou diskrimináciou.

Napokon tretia skupina Rómov žije zväčša v rómskych lokalitách, osadách a getách úplne izolovane od majoritnej spoločnosti. Časť jej členov býva v chatrčiach a obydlíach nižšieho

štandardu, ktoré sú len provizórne postavené bez základov, vody, elektriny, bez stavebného povolenia, iná časť žije v mestských getách, do ktorých bola postupne sústredená prevažná väčšina Rómov z celého mesta. Značná časť žije na hranici alebo pod hranicou chudoby, zväčša len zo štátnych dávok a dávok v hmotnej núdzi. Situácia je o to komplikovanejšia, že samotný štát prispieva k prehĺbovaniu tejto segregácie realizáciou programu výstavby bytov nižšieho štandardu, pričom prevažná väčšina takýchto bytov sa stavia práve na odľahlých častiach územia, mimo osídlenia majoritnej časti.

Existuje aj iné členenie Rómskej populácie. Pri hodnotení zdravotného stavu musíme vždy brať do úvahy stupeň integrácie Rómov. Podľa spoločenskej integrácie a reprodukčných charakteristík delíme u nás Rómov do troch skupín. Integrovaní Rómovia, asi 20 %, prebrali zvyky majority, ich reprodukčné charakteristiky sa výraznejšie nelíšia od nerómskeho obyvateľstva žijúceho v príslušnom regióne. Ďalej neintegrovaní Rómovia, asi 30 %, žijú v osadách oddelene od nerómskej populácie, vplyv okolia na nich je veľmi obmedzený, ich reprodukčné správanie sa často riadi vlastnými pravidlami založenými na tradíciách a zvyklostiach, ktoré sa v mnohom líšia od noriem majority. Poslednú skupinu tvoria čiastočne integrovaní Rómovia, asi 50 %, žije v menšej izolácii, vzájomné pôsobenie medzi rómskou a nerómskou populáciou je intenzívnejšie.¹¹

¹¹ <http://www.lekarsky.herba.sk/lekarsky-obzor-4-2010/zdravotne-problemy-romskeho-etnika>

2 Cieľ

Slovenská republika patrí medzi štáty s najpočetnejšou rómskou menšinou v Európe. Naše spolužitie s Rómami sa stáva hlavnou spoločenskou a politickou témou súčasného Slovenska.

Hlavným cieľom diplomovej práce je na základe teoretických poznatkov a získaných demografických údajov analyzovať a komparovať demografický vývoj Rómskej populácie vo vybraných regiónoch Slovenskej republiky, pretože rómska problematika je každodennou témou v súčasnej spoločnosti, ktorú treba riešiť. Spracovanie témy si vyžaduje analýzu súčasného stavu a vývoja demografických javov a procesov, ktoré ovplyvňujú ich charakter. Pre porovnanie sme použili regióny, ktorými sú Košický kraj, kde sa najviac koncentruje Rómska populácia, a Bratislavský kraj, v ktorom zastupuje Rómska populácia iba malé percento.

Vychádzajúc z hlavného cieľa diplomovej práce sú stanovené nasledovné čiastkové ciele práce:

- analyzovať pohlavnú štruktúru Rómskej populácie,
- analyzovať Rómsku populáciu na základe vybraných demografických ukazovateľov,
- prognóza vývoja Rómskej populácie vo vybraných regiónoch Slovenska na dva roky.

Analýza a komparácia demografického vývoja Rómskej populácie sú hodnotené od roku 1996 po rok 2009, pričom spracovanie bude realizované v tabuľkovom procesore MS Excel .

3 Metodika práce a metody skúmania

V diplomovej práci sa zameriavame na vývoj Rómskej populácie vo vybraných regiónoch Slovenskej republiky (Košický a Bratislavský kraj) v rokoch 1996 – 2009.

V práci sú použité demografické údaje, získané zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, konkrétne z publikácie Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností, ktorú štatistický úrad publikuje ročne.

Analýzy o vývoji vybraných ukazovateľov budú spracované tabuľkovou aj grafickou formou.

Vychádzajúc z cieľov diplomovej práce, ktoré sme si stanovili v predchádzajúcej kapitole, je metodický postup rozdelený do niekoľkých, vzájomne nadväzujúcich častí:

- štúdium dostupnej odbornej literatúry zaoberajúcou sa danou problematikou,
- zber podkladových údajov potrebných k vykonaniu analýz,
- analýza a komparácia získaných informácií,
- zhodnotenie výsledkov a návrh na riešenie.

V predkladanej práci budú analyzované a komparované nasledovné demografické ukazovatele:

- vývoj počtu Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR,
- index maskulinity,
- bázické indexy,
- reťazové indexy,
- analýza časových radov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji, a následné vytvorenie prognózy na dva roky

3.1 Indexy

Indexy predstavujú tie pomerné čísla, ktorými sa porovnávajú zmeny hodnôt rovnomerných a vecne definovaných ukazovateľov v priestore a v čase. Pomocou indexov sa porovnávajú dva druhy veličín:

- extenzitné veličiny a
- intenzitné veličiny.

Extenzitné (q) veličiny vyjadrujú kvantitatívny rozsah veličiny, akým je napr. objem, množstvo hmotnosť, veľkosť a pod. Hodnoty týchto veličín sa získavajú priamym meraním. Extenzitné veličiny nie sú viazané na existenciu intenzitných veličín. Členia sa na:

- jednoduché, vecne rovnorodé, získavajú sa zhrňovaním v čase, alebo v priestore a
- zložené, vecne rôznorodé, získavajú sa prevodom na sčítací základ prostredníctvom inej veličiny.

Indexy sa zostavujú voči východiskovému obdobiu dvojakým spôsobom:

- bážické indexy sú indexy so stálym základom hodnôt východiskového obdobia a
- reťazové indexy sú indexy s pohyblivým základom, t. j. so základom z hodnôt predchádzajúceho obdobia.

Ak je rad pozostávajúci z n extenzitných a intenzitných veličín, tak:

- bážické indexy budú tvoriť rad

$$\frac{q_1}{q_0}, \frac{q_2}{q_0}, \frac{q_3}{q_0}, \dots, \frac{q_n}{q_0} \quad \text{resp.:} \quad \frac{p_1}{p_0}, \frac{p_2}{p_0}, \frac{p_3}{p_0}, \dots, \frac{p_n}{p_0}$$

- reťazové indexy tvoria rad

$$\frac{q_1}{q_0}, \frac{q_2}{q_1}, \frac{q_3}{q_2}, \dots, \frac{q_n}{q_{n-1}} \quad \text{resp.:} \quad \frac{p_1}{p_0}, \frac{p_2}{p_1}, \frac{p_3}{p_2}, \dots, \frac{p_n}{p_{n-1}}$$

Ďalej sme v práci použili index maskulinity, vyjadruje počet mužov pripadajúci na 1000 žien v populácii

$$I^{ma} = \frac{p^m}{p^z} \times 1000$$

kde: p^m – populácia mužská

p^z – populácia ženská.

Priemerný koeficient rastu

$$\bar{k} = \sqrt[T-1]{k_1 \cdot k_2 \cdot \dots \cdot k_{T-1}}$$

3.2 Regresná úloha

Skúmanie vzťahov medzi kvantitatívnymi štatistickými znakmi zahŕňa regresnú a korelačnú analýzu.

Podstatou regresnej úlohy je nájsť funkčný vzťah podľa ktorého sa mení závisle premenná so zmenou nezávisle premenných – nájsť vhodnú regresnú funkciu. Súčasne je potrebné odhadnúť parametre regresnej funkcie. Cieľom regresnej analýzy je vysvetliť adekvátnu časť variability primárnej premennej pomocou jej vzťahu s jednou alebo viacerými sekundárnymi premennými.

Najjednoduchším modelom závislosti je lineárna závislosť, ktorú vyjadruje lineárna regresná priamka

$$Y' = \beta_0 + \beta_1 X$$

a jej bodovým odhadom je funkcia

$$y'_j = b_0 + b_1 x_j,$$

ktorej neznáme parametre b_0 a b_1 vypočítame metódou najmenších štvorcov. Odhady parametrov získané spomínanou metódou, sú neskreslené. Parameter b_0 nazývame lokujúca konštanta, predstavuje bod, v ktorom pri grafickom zobrazení pretne priamka os y . Parameter b_1 nazývame regresný koeficient a udáva, o koľko merných jednotiek sa zmení závisle premenná (y), ak sa nezávisle premenná (x) zmení o jednu mernú jednotku. Ak je regresný koeficient kladný, hovoríme o pozitívnej závislosti, v opačnom prípade ide o negatívnu závislosť.

Ak popisujeme závislosť premenných pomocou inej krivky ako priamka, hovoríme o nelineárnej regresii. Niektoré nelineárne funkcie je možné transformovať na lineárne v parametroch, ktoré potom môžeme riešiť metódou najmenších štvorcov.

Niektoré nelineárne funkcie:

- *logaritmická*

$$y'_j = b_0 + b_1 \ln x_j$$

- *mocninová*

$$y'_j = c_0 x_j^{b_1}$$

- *parabola 2. stupňa*

$$y'_j = b_0 + b_1 x_j + b_2 x_j^2$$

3.4 Časové rady

Časový rad je rad hodnôt určitého štatistického znaku usporiadaný podľa časového sledu ich výskytu. Hodnoty sledovaného znaku sa obvykle zaznamenávajú v rovnako dlhých časových intervaloch. Pomocou časových radov charakterizujeme časové zmeny a vývojové trendy skúmaných javov. K tvorbe hodnôt časového radu

obvykle prispievajú viaceré faktory, ktorých vplyv sa kombinuje. Hovoríme preto o zložkách časového radu. Možné zložky časového radu sú:

- trend (trendová zložka), vyjadruje dlhodobé správanie sa hodnôt časového radu, ako rast, pokles, stagnácia atď.,
- cyklická zložka, vyjadruje kolísanie hodnôt okolo trendu spôsobené cyklickými vplyvmi s nepravidelnou periódou dlhšou ako jeden rok,
- sezónna zložka, predstavuje pravidelné kolísanie hodnôt okolo trendu s periódou, ktorá je kratšia alebo rovná jednému roku,
- reziduálna (náhodná) zložka vyjadruje nepravidelné kolísanie hodnôt radu v dôsledku náhodných alebo neidentifikovateľných vplyvov.

Ak vhodne zostrojíme model časového radu a z dát odhadneme jeho parametre, resp. nejakým iným spôsobom urobíme vyrovnanie jeho hodnôt, musí nás zaujímať kvalita tohto modelu. Vo všeobecnosti za najlepší považujeme ten model, ktorý má najmenšie rezíduá (výnimky však existujú) (Obtulovič, 2010). V záverečnej práci bol využitý nasledovný model:

- priemerná absolútna percentuálna chyba (MAPE)

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{t=1}^n \frac{|y_t - y'_t|}{y_t}$$

4 Vlastná práca

Vlastná práca je zameraná na komparáciu Rómskej populácie Košického kraja a Bratislavského kraja z pohľadu demografického vývoja Rómov. Analyzujeme demografický vývoj vybraných regiónov v porovnaní so Slovenskou republikou.

Rómska populácia patrí medzi tretiu najpočetnejšiu národnosť Slovenskej republiky. Rómske etnikum je špecifické a odlišné od majoritnej populácie svojou sociálno-kultúrnou úrovňou, históriou, antropologickými znakmi, životným štýlom, jazykom, vzdelaním, vlastnými normami a zákonmi, súdržnosťou, vnútornou hierarchiou. Zároveň je rómska populácia aj vnútorne heterogénna a vyžaduje si diferencovaný prístup.

Z demografického hľadiska Rómov charakterizuje vyššia pôrodnosť a vyššia úmrtnosť, ktorá závisí od integrácie etnika do spoločnosti. Vekové zloženie rómskeho obyvateľstva je výrazne odlišné. Rómska populácia má progresívny typ vekovej štruktúry s vysokým podielom detí a s nízkym podielom starých ľudí. Tieto diferencie sú príčinou nízkeho indexu starnutia u Rómov.

Rómovia žijú kratšie. Odhady demografov hovoria o rozdieloch v strednej dĺžke života oproti nerómskej populácii zhruba 2,5 roka v neprospech Rómov pre obe pohlavia, u neintegrovaných Rómov dosahuje tento rozdiel 3 roky. Niektorí autori uvádzajú, že nádej na dožitie pri narodení je u mužov o 7,5 rokov a u žien o 6,5 rokov kratšia ako u nerómskeho obyvateľstva. Vysoká úmrtnosť Rómov je zapríčinená predovšetkým vyššou mortalitou v dojčenskom veku.

Reprodukčné správanie je odlišné od majority populácie. Plodnosť rómskeho obyvateľstva je asi 2,5-násobne vyššia ako nerómskej populácie. V rómskej populácii pripadajú na jednu ženu v reprodukčnom veku zhruba 3 deti, v rómskych osadách až 4,6 detí. Priemerný vek pri prvom pôrode je nižší u rómskych matiek (21,1 rokov, v osadách 19,6 rokov) ako v nerómskej populácii (24,6 rokov); podiel detí narodených mimo manželstva je dlhodobo vyšší (37,4 %) oproti nerómskej populácii (okolo 20 %).

V tabuľke 1 a 2 sú znázornené jednotlivé počty Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji v rokoch 1996 – 2009. Tieto údaje sú použité pri výpočtoch v diplomovej práci.

Tab. 1

Rómska populácia v Košickom kraji

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Muži	16386	16827	17310	17833	18390	15456	15978
Ženy	15771	16237	16713	17248	17770	14975	15470
Spolu	32157	33064	34023	35081	36160	30431	31448

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Muži	16540	17106	17685	18234	18755	19330	19840
Ženy	15970	16461	16997	17514	18030	18564	19019
Spolu	32510	33567	34682	35748	36785	37894	38859

Zdroj: vlastné výpočty

Tab. 2

Rómska populácia v Bratislavskom kraji

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Muži	552	553	553	525	432	396	395
Ženy	491	493	491	491	492	357	358
Spolu	1043	1046	1044	1016	924	753	753

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Muži	394	394	401	395	399	396	394
Ženy	356	356	356	357	358	356	356
Spolu	750	750	757	752	757	752	750

Zdroj: vlastné výpočty

4.1 Vývoj počtu Rómskej populácie vo vybraných regiónoch SR

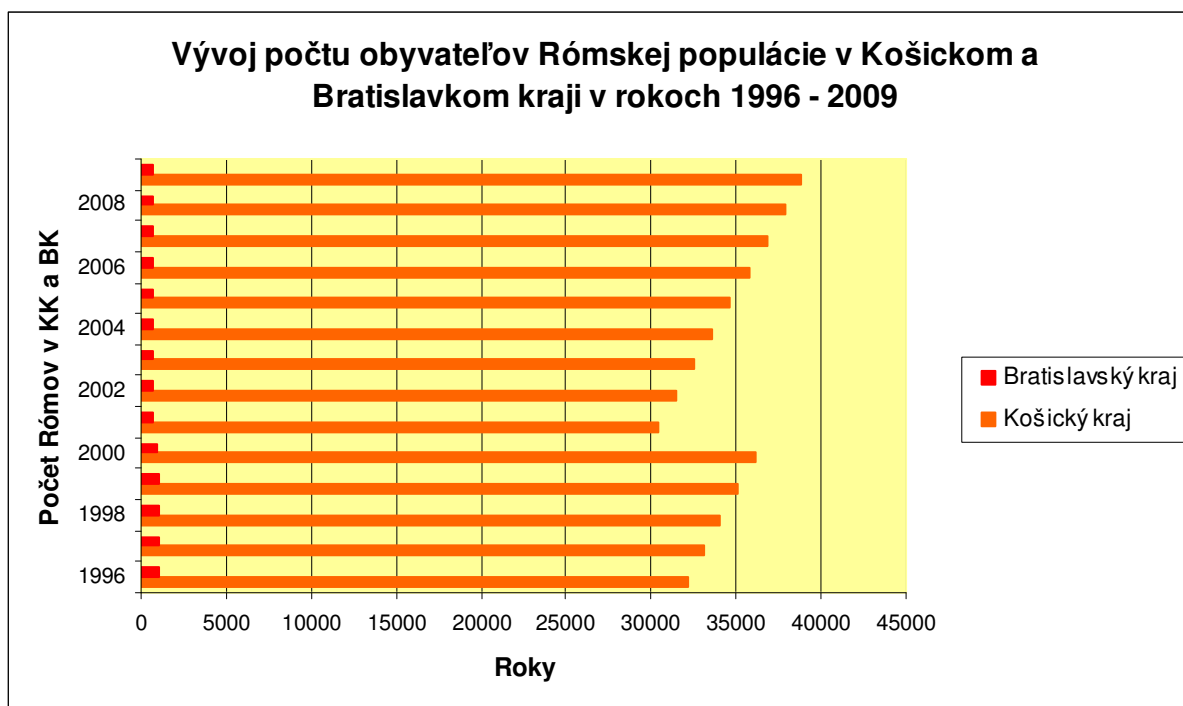
Obyvateľstvo predstavuje súhrn všetkých ľudí na určitom území k určitému okamihu. Je to stav veľmi variabilný, pretože sa neustále mení. Počet obyvateľov sa ustavične mení v dôsledku jeho prirodzeného pohybu a migrácie. Údaje o počte obyvateľov sa zisťujú za všetkých obyvateľov, ktorí majú na danom území trvalý pobyt, bez ohľadu na štátne občianstvo.

Národnostná štruktúra obyvateľstva patrí k významným kultúrnym charakteristikám každej krajiny. Údaje o národnosti sa zisťujú pri sčítaní obyvateľov zhruba každých 10 rokov. V období medzi sčítaniami sa spracováva bilancia pohybu obyvateľstva podľa národností, ktorá priamo nadväzuje na výsledky príslušného sčítania. Na základe tejto bilancie je možné každoročne získať informácie o počte a štruktúre obyvateľstva podľa národností.

Pre porovnanie vývoja počtu Rómskej populácie v Košickom kraji a Bratislavskom kraji sme použili absolútne údaje o počte Rómov. Z obrázku 1 jednoznačne vyplýva, že v Košickom kraji žije podstatne viac Rómov ako v Bratislavskom kraji. Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji sa do roku 2000 zvyšoval, no v roku 2001 nastal značný pokles Rómskej populácie. Po tomto roku badáme každoročný nárast v počte Rómov. Tento výrazný pokles môžeme odôvodniť migráciou Rómov za prácou do Belgicka, tiež strachom, ktorého nosičom boli viaceré fakty, ako napríklad, veľká nenávisť a diskriminácia Rómov zo strany neonacistov, alebo rôzne znehodnocovanie Rómskych majetkov, bitky, ktoré neraz skončili smrťou rómskeho občana. Mohli by sme menovať mnoho ďalších káuz ohľadom diskriminácie Rómov. Štát sa snaží predchádzať týmto nepriaznivým situáciám, a realizuje nadštandardnú ochranu menšín na Slovensku.

Najmenej Rómov je v Košickom kraji v roku 2001, a to 30 431 Rómov, čo oproti roku 2000 predstavuje výrazný pokles o 15,84 % (5 729 Rómov). Najväčší počet Rómov za sledované obdobie je v Košickom kraji v roku 2009, a to 38 859 Rómov. Na druhej strane vývoj počtu Rómov v Bratislavskom kraji na začiatku sledovaného

obdobia pomerne stagnuje, neskôr mierne klesá, no v roku 2001 výraznejšie klesá počet Rómov z počtu 924 na 753 Rómov. V prípade Košického kraja je situácia v roku 2001 podobná, tento pokles je aj v dôsledku celkovo nízkej natality v rámci celého Slovenska ako aj Rómskej populácie. Najviac Rómov žilo v Bratislavskom kraji v roku 1997, čo predstavuje 1046 Rómov.

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr.1

**Vývoj počtu obyvateľov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji
v rokoch 1996- 2009**

Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji z celkového počtu Rómskej populácie v Slovenskej republike môžeme vidieť na obrázku 2 a v tabuľke 3.

V košickom kraji je Rómska populácia v roku 1996 zastúpená 37, 23 %, percentuálny rast nastáva do roku 2000. V tabuľke 1 môžeme badať percentuálny pokles Rómskej populácie v Košickom kraji v roku 2001 na úroveň 33,46 %. V roku 2001 značný počet Rómov z Košického kraja vycestovalo za prácou do zahraničia.

Situácia na východe Slovenska je z pohľadu nezamestnanosti na poslednom mieste, je to aj v dôsledku veľkej koncentrácie Rómskej populácie na východe krajiny. V roku 2009 je Rómska populácia zastúpená v Košickom kraji na 36,77 %, táto hodnota je oproti predchádzajúcim ôsmim rokom vyššia v dôsledku zvyšovania natality Rómskej populácie. Bratislavský kraj sa pýši malým percentom zastúpenia Rómov z celkového počtu Rómov na Slovensku. Percentuálny vývoj zastúpenia Rómskej populácie v Bratislavskom kraji za sledované obdobie má kolísavý priebeh, no s malými zmenami. V roku 1996 žilo v Bratislavskom kraji z celkového počtu Rómov 1,21 %, v roku 2009 bola Rómska populácia v Bratislavskom kraji z celkového počtu Rómov zastúpená 0,71 %.

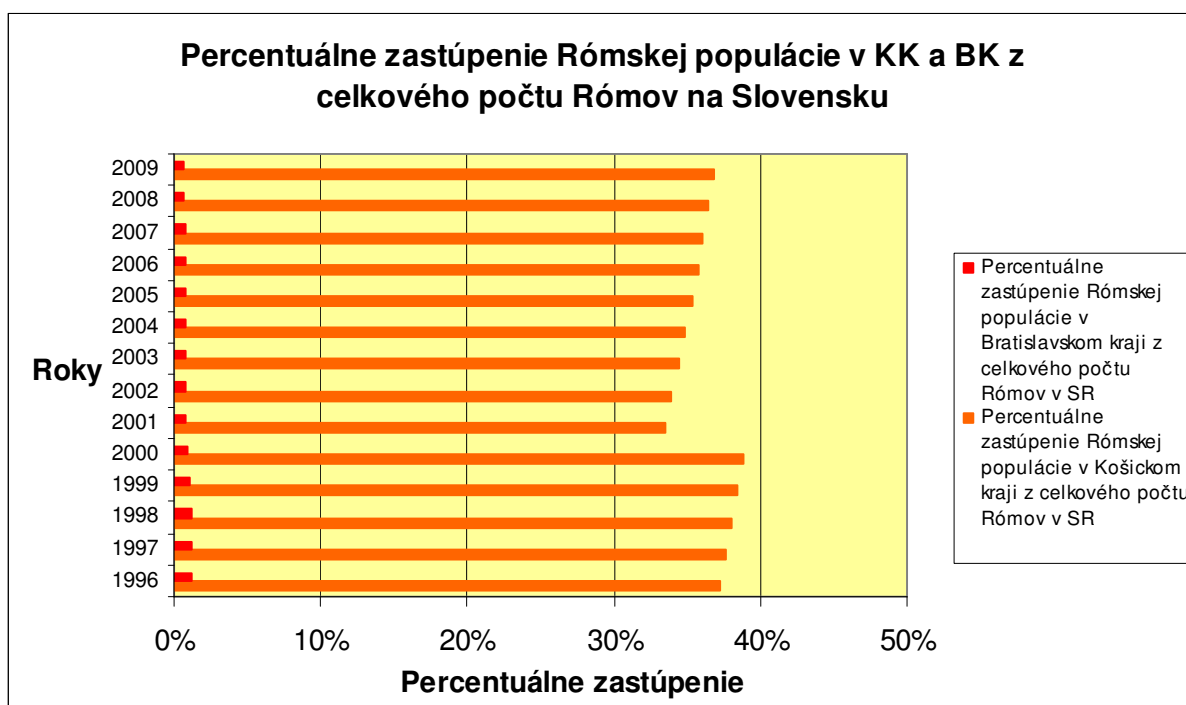
Tab. 3

**Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji
z celkového počtu Rómov na Slovensku**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Celkový počet Rómov v KK	37.226%	37.667%	38.043%	38.453%	38.843%	33.461%	33.931%
Celkový počet Rómov v BK	1.207%	1.192%	1.167%	1.114%	0.993%	0.828%	0.812%

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkový počet Rómov v KK	34.423%	34.872%	35.329%	35.723%	36.078%	36.425%	36.770%
Celkový počet Rómov v BK	0.794%	0.779%	0.771%	0.751%	0.742%	0.723%	0.710%

Zdroj: vlastné výpočty

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností, vlastné výpočty

Obr. 2

Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v KK a BK z celkového počtu Rómov na Slovensku

4.1.1 Rómska populácia na Slovensku v porovnaní s majoritnou populáciou na Slovensku

Podľa údajov štatistického úradu a vlastných výpočtov môžeme konštatovať, že Rómska populácia na Slovensku tvorí v roku 1996 z celkovej populácie Slovenska 1,61 %, z čoho muži predstavujú 1,67 % a ženy 1,55 %. Z pohľadu na obrázok 3 vyplýva celkový rast Rómskej populácie na Slovensku. Počet Rómov na Slovensku rastie exponencionálne, slovenská matka v priemere porodí 1 až 2 deti, pričom matka v Rómskej rodine porodí niekoľko násobne viac detí, a takto to pokračuje z generácie na generáciu. Pre Rómov je rodenie viacerých detí výhodné, pretože Rómovia majú takmer 30% podiel na objeme vyplácaných sociálnych dávok, a kvôli vyššiemu počtu detí dostávajú nominálne vyššie prídavky na deti a rodičovské prídavky. V roku 2009 tvoria Rómovia 1,95 % v porovnaní s majoritnou populáciou na Slovensku. Podľa

neoficiálnych odhadov ŠÚ SR je na Slovensku asi 430 000 Rómov, čo predstavuje približne 8 % z populácie na Slovensku.

Podľa odhadov by začlenenie Rómov do spoločnosti obohatilo Slovensko o 7 % až 11 % HDP ročne. To opodstatňuje vysoké verejné investície do reformy vzdelávacieho systému a programov na pomoc Rómom.

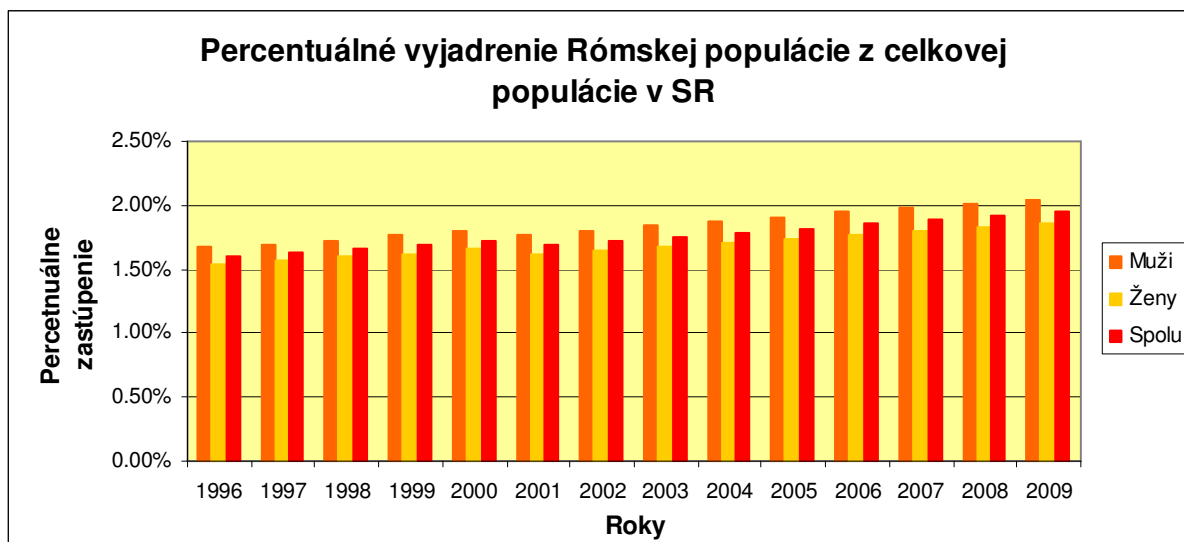
Tab. 4

Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v porovnaní s majoritnou populáciou

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Muži	1.670%	1.694%	1.725%	1.766%	1.794%	1.771%	1.805%
Ženy	1.545%	1.568%	1.595%	1.619%	1.656%	1.615%	1.645%
Spolu	1.606%	1.629%	1.658%	1.691%	1.723%	1.691%	1.723%

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Muži	1.840%	1.874%	1.910%	1.946%	1.980%	2.015%	2.042%
Ženy	1.676%	1.706%	1.738%	1.770%	1.801%	1.834%	1.859%
Spolu	1.755%	1.788%	1.822%	1.855%	1.888%	1.922%	1.948%

Zdroj: vlastné výpočty

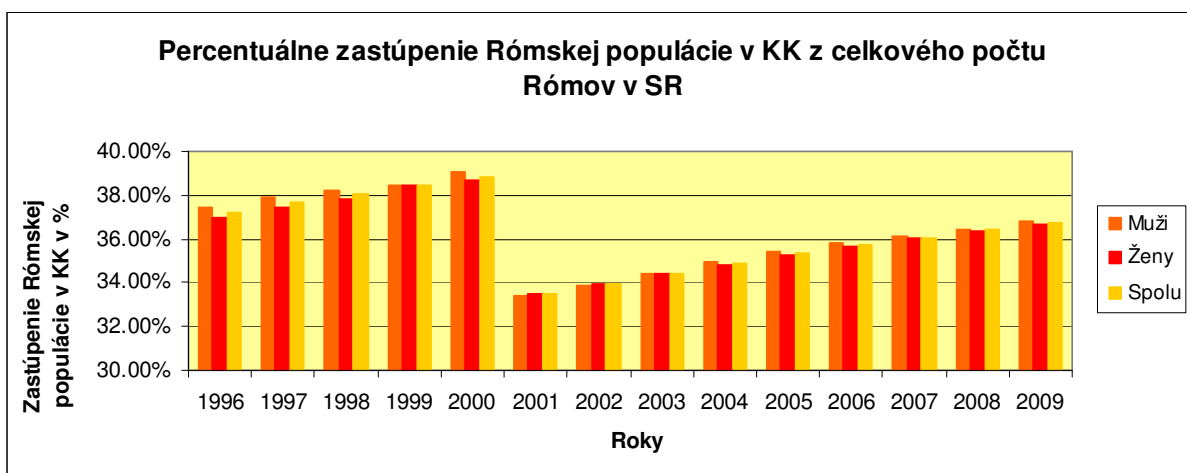
Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností, vlastné výpočty

Obr. 3

Percentuálne vyjadrenie Rómskej populácie z celkovej populácie v SR

4.1.2 Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji

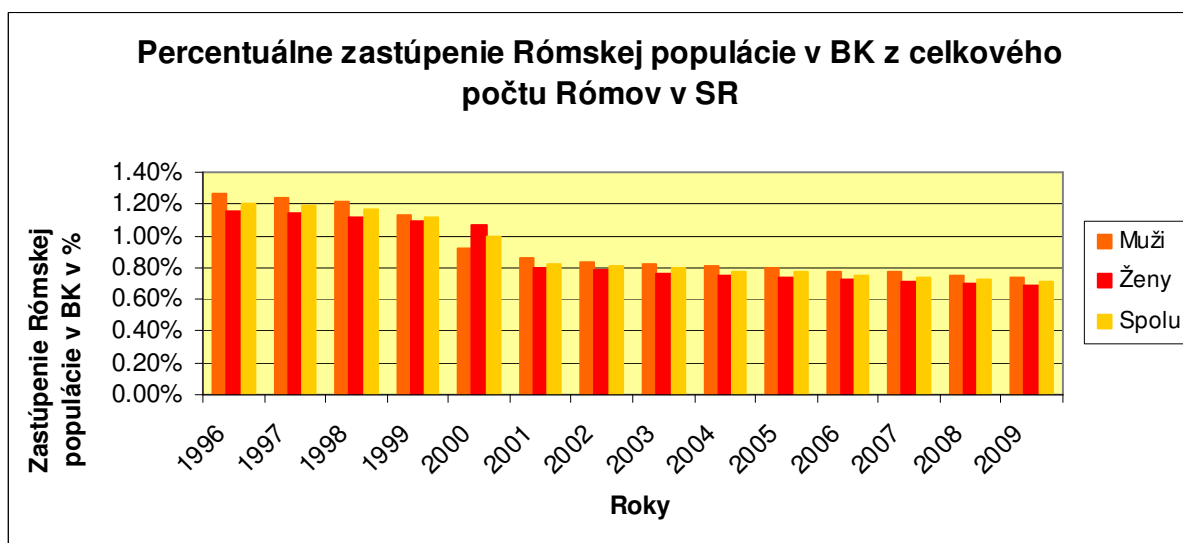
V Košickom kraji za sledované obdobie bol vývoj počtu Rómov rozdielny. V roku 1996 tvorí Rómska populácia v Košickom kraji 37,23 % z celkového počtu Rómov na Slovensku. V tom istom roku žilo v Košickom kraji 37,48 % rómskych mužov a 36,97 % rómskych žien v porovnaní s celkovým počtom Rómov na Slovensku. Percentuálny vývoj celkového počtu Rómov v Košickom kraji stúpala do roku 2000, potom výrazne klesol o vyše 5%, v dôsledku migrácie Rómov do zahraničia kvôli lepším pracovným možnostiam, a potom od roku 2001 stúpala po hodnotu 36,77 % v roku 2009. Rómske ženy tvoria v tomto roku 36,70 % a muži 36,84 % z celkového počtu Rómskej populácie. (obrázok 4)

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 4

Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v KK z celkového počtu Rómov v SR

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 5

Percentuálne zastúpenie Rómskej populácie v BK z celkového počtu Rómov v SR

4.1.3 Bázické indexy

Priebeh vývoja Rómskej populácie pomocou bázických indexov je v oboch regiónoch rozdielny. Košický kraj zaznamenal v roku 2009 najvýraznejšiu zmenu oproti bázickému roku 1996, kde nárast obyvateľstva predstavoval 20,8 %. V Bratislavskom kraji nenastal výrazný nárast v počte Rómov oproti bázickému roku 1996, čo môžeme vidieť v tabuľke 5. Nárast, ale nízky, sa zaznamenal v Bratislavskom kraji v roku 1997 oproti bázickému roku, a to o 0,3 %. V Košickom kraji bol nárast Rómskej populácie v roku 2000 oproti bázickému roku 1996 celkom vysoký, a to o 12,4 %. Jeho hodnota predstavovala 5,4 %. V Bratislavskom kraji predstavovali najvyšší pokles oproti bázickému roku 1996 roky 2003, 2004, a to s rovnakou hodnotou 28,1 %. Vývoj bázických indexov prezentuje tabuľka 5 a obrázok 6.

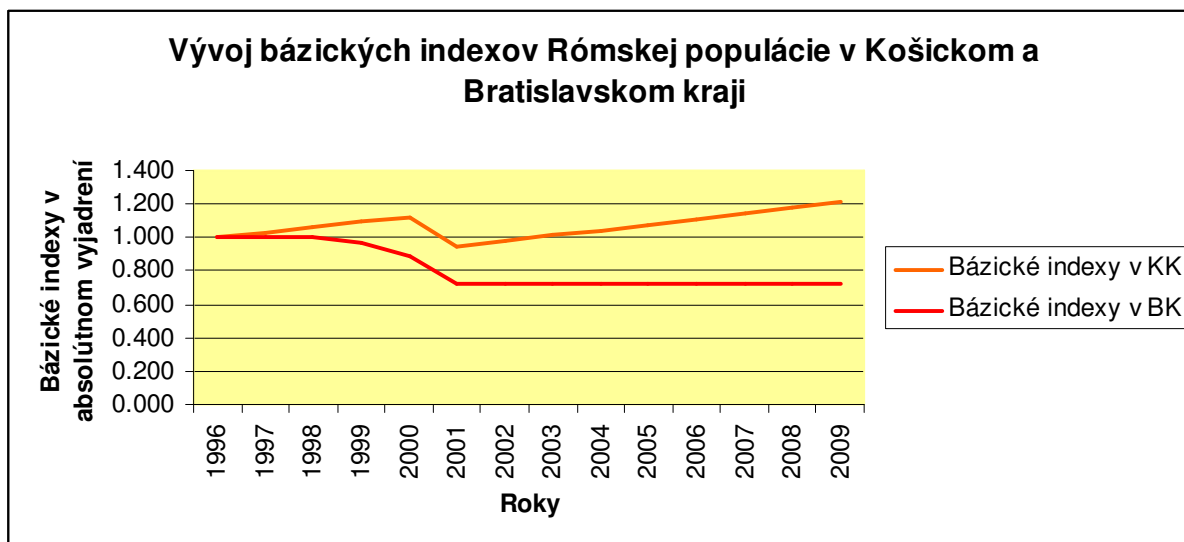
Tab. 5

Bázické indexy počtu obyvateľov v Košickom a Bratislavskom kraji

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bázické indexy v							
KK	1.000	1.028	1.058	1.091	1.124	0.946	0.978
Bázické indexy v							
BK	1.000	1.003	1.001	0.974	0.886	0.722	0.722

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bázické indexy v							
KK	1.011	1.044	1.079	1.112	1.144	1.178	1.208
Bázické indexy v							
BK	0.719	0.719	0.726	0.721	0.726	0.721	0.719

Zdroj: vlastné výpočty

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností, vlastné prepočty

Obr. 6

Vývoj bázických indexov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji

4.1.4 Ret'azové indexy

Vývoj reťazových indexov v Košickom a Bratislavskom kraji mal podobný priebeh. Celkovo sa môže konštatovať, že vývoj počtu Rómov v oboch regiónoch sa nemenil radikálne, stagnoval, (tabuľka 6) s výnimkou roku 2001, kedy sa aj v Košickom aj Bratislavskom kraji znížil výrazne počet Rómov. V Bratislavskom kraji predstavuje táto hodnota pokles oproti predchádzajúcemu roku 2000 o 28,1 %. V Košickom kraji je táto hodnota menšia, a to pokles oproti predchádzajúcemu roku 2000 je o 18,9 %.

Priemerný koeficient rastu v Košickom kraji predstavuje hodnotu 1.015, čo znamená, že v priemere za sledované obdobie vzrástol počet Rómov o 1,5 %.

V Bratislavskom kraji má priemerný koeficient rastu hodnotu 0.975, z čoho vyplýva, že v tomto regióne v priemere za sledované obdobie klesol počet Rómov o 2,5 %.

V rámci celého Slovenska môžeme konštatovať, že počet Rómov v Slovenskej republike v priemere za sledované obdobie vzrástol o 1,6 %.

Vývoj reťazových indexov v jednotlivých regiónoch je prezentovaný na obrázku 7.

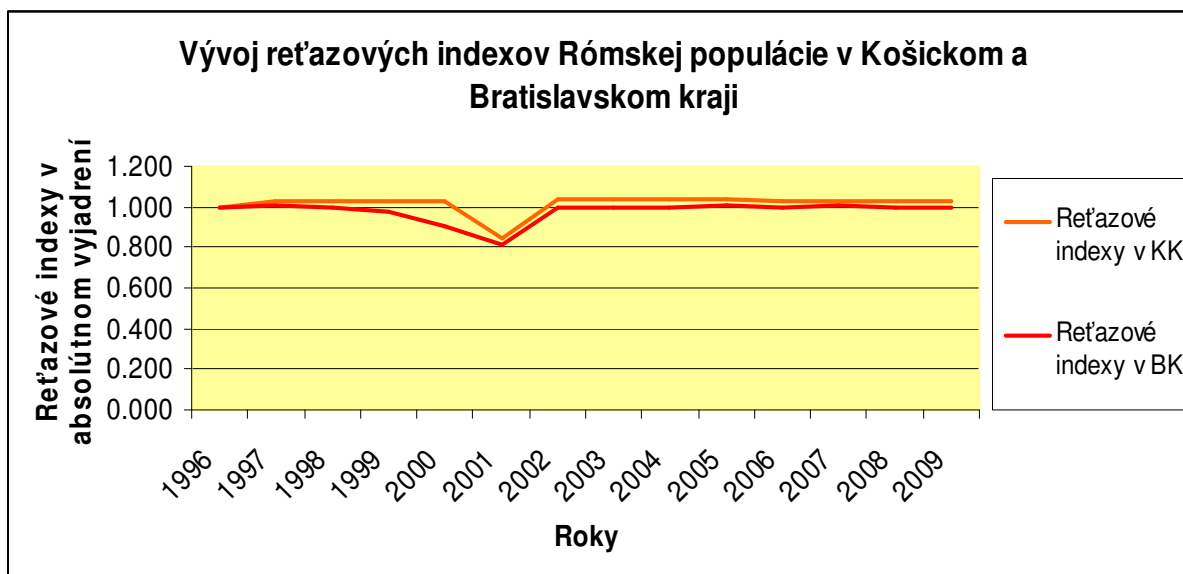
Tab. 6

Reťazové indexy počtu obyvateľov v Košickom a Bratislavskom kraji

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Reťazové indexy v KK	1.000	1.028	1.029	1.031	1.031	0.842	1.033
Reťazové indexy v BK	1.000	1.003	0.998	0.973	0.909	0.815	1.000

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Reťazové indexy v KK	1.034	1.033	1.033	1.031	1.029	1.030	1.025
Reťazové indexy v BK	0.996	1.000	1.009	0.993	1.007	0.993	0.997

Zdroj: vlastné výpočty

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 7

Vývoj reťazových indexov Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji

4.2 Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia

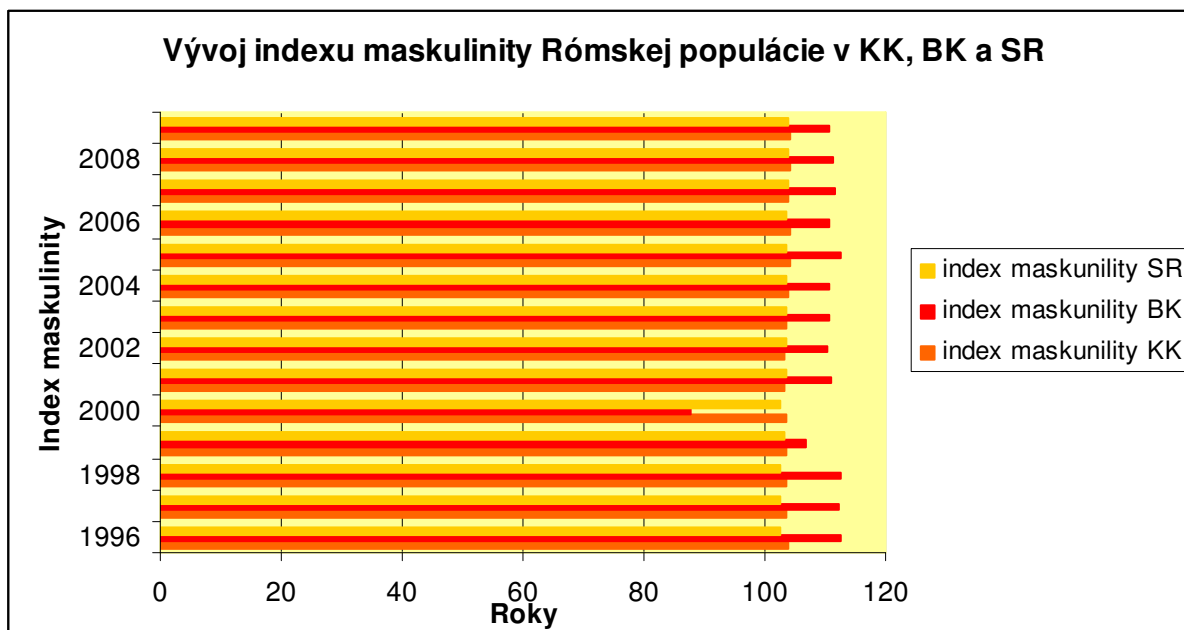
Pohlavie je takmer jediný znak s absolútnou nemennosťou počas celého ľudského života. Je považované za demografickú charakteristiku, ktorá je s jedincom spojená biologicky. Pohlavná štruktúra vyjadruje počet zástupcov oboch pohlaví v populácii. Patrí k primárnym triediacim znakom, ktoré sa používajú vo všetkých štatistikách obyvateľstva.

4.2.1 Index maskulinity

Pre sledovanie pohlavnej štruktúry Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji sme použili index maskulinity. Index maskulinity vo všetkých troch sledovaných regiónoch (KE, BA, SR) presiahol hodnotu 100, čo znamená, že v Košickom kraji, v Bratislavskom kraji a tiež aj v Slovenskej republike prevládajú

v Rómskej populácii muži nad ženami. Jedinou výnimkou je v roku 2000 Bratislavský kraj, kde na 100 rómskych žien pripadá 87 rómskych mužov.

V Košickom kraji dochádza od začiatku sledovaného obdobia (1996) po rok 2004 v priemere k stagnácii indexu maskulinity, ktorý dosahuje hodnotu pohybujúcu sa na nad úrovňou 103, z čoho vyplýva, že po rok 2004 na 100 rómskych žien pripadalo 103 rómskych mužov, t.j. najnižší počet rómskych mužov na 100 rómskych žien za sledované obdobie. V roku 2005 sa trend vývoja zmenil, hodnota indexu maskulinity Rómskej populácie stúpila a môžeme konštatovať, že na 100 rómskych žien pripadá 104 rómskych mužov. V Bratislavskom kraji je situácia rozdielna, trend vývoja indexu maskulinity rómskej populácie je pomerne kolísavý, hodnoty jednotlivých rokov sú podstatne vyššie. Začiatkom sledovaného obdobia (1996, 1997, 1998) je hodnota indexu maskulinity kvázi rovnaká, nemeniaca sa, na 100 rómskych žien v Bratislavskom kraji pripadá 112 rómskych mužov v tom istom regióne. V roku 1999 nastáva zlom, index maskulinity klesá až po rok 2000, zastúpenie mužov rómskej populácie na 100 žien je 87 rómskych mužov. Po roku 2000 je situácia znovu vyrovnaná až do roku 2005, kedy už na 100 rómskych žien nepripadá 110 rómskych mužov, ale 112. V tomto roku (2005) dosahuje index maskulinity najvyššiu hodnotu. Na konci sledovaného obdobia v roku 2009 pripadá na 100 rómskych žien 110 rómskych mužov v Bratislavskom kraji. Index maskulinity rómskej populácie v rámci Slovenskej republiky v rokoch 1996, 1997 a 1998 presiahol úroveň sto, ale v týchto rokoch bolo len o dvoch rómskych mužov viac ako rómskych žien, to znamená, že štruktúra rómskej populácie na Slovensku je skoro vyrovnaná (obrázok 8).

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 8

Vývoj indexu maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a SR

4.2.2 Bázické indexy indexu maskulinity

Pre potreby výpočtu bázických indexov sme si za bázický rok zvolili rok 1996.

Vývoj bázických indexov maskulinity Rómskej populácie má za sledované obdobie vo všetkých troch prípadoch kolísavý priebeh. Za Košický kraj môžeme konštatovať zo začiatku minimálne sa meniace hodnoty po rok 2000, a to pokles rómskych mužov oproti bázickému roku. Mierny nárast v počte rómskych mužov v Košickom kraji nastáva v roku 2001. Následne od roku 2002 hodnota bázického indexu maskulinity Rómskej populácie stúpa po rok 2006, to znamená, počet rómskych mužov v Košickom kraji sa zvyšuje, no len o malé hodnoty (tabuľka 7). Po tomto roku nastáva stúpanie bázického indexu, čo predstavuje v roku 2009 hodnotu indexu 1,004 (nárast o 0,4 %). V Bratislavskom kraji je trend vývoja bázického indexu maskulinity Rómskej populácie kolísavý. Najväčší pokles mužov oproti bázickému roku (1996) nastáva v roku 2000, kedy počet mužov oproti roku 1996 klesol o 21,9 %. Po tomto roku sa situácia pomerne ustálila, bázické indexy maskulinity Rómskej populácie v Bratislavskom kraji majú

zväčša ustálenú tendenciu vývoja. V roku 2009 v Bratislavskom kraji dochádza k poklesu oproti bázickému roku o 1,56 %. V rámci Slovenska zaznamenávame rast bázického indexu po rok 1998 oproti roku 1996, kedy badáme pokles oproti bázickému roku o 0,0321 %. O 0,8 % rastie bázický index v roku 1999. Od tohto roku sú hodnoty bázických indexov maskulinity kvázi stabilné (tabuľka 7, obrázok 8).

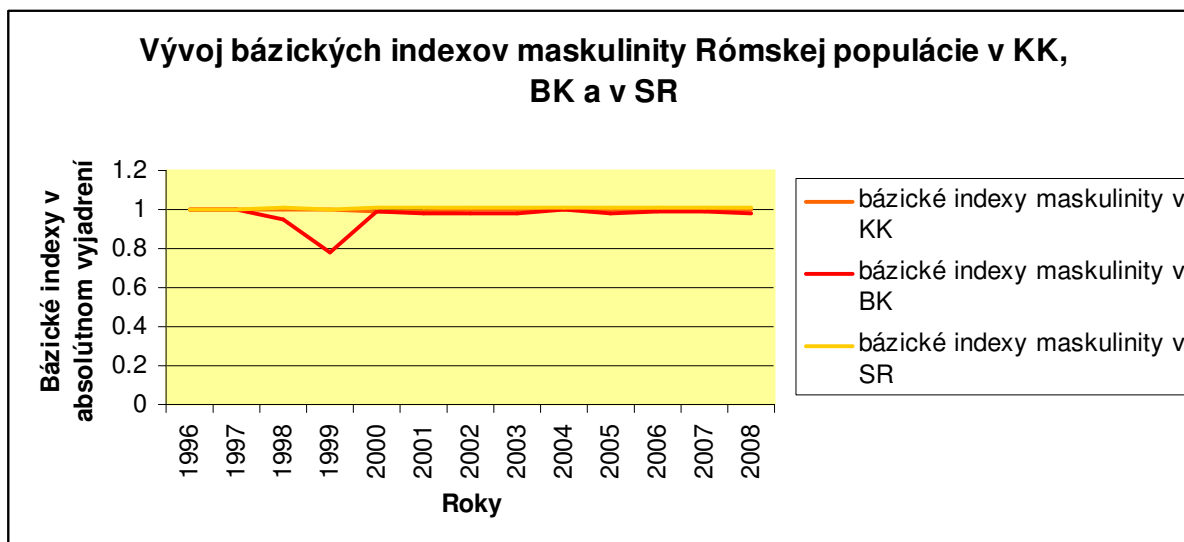
Tab. 7

Bázické indexy indexu maskulinity v Košickom kraji, v Bratislavskom kraji a v Slovenskej republike

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Košický kraj	1,000	0.997	0.997	0.995	0.996	0.993	0.994
Bratislavský kraj	1,000	0.998	1.002	0.951	0.781	0.987	0.981
Slovenská republika	1,000	0.999	1,000	1.008	1,000	1.010	1.010

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Košický kraj	0.997	1.000	1.000	1.000	1.000	1.002	1.000
Bratislavský kraj	0.984	0.984	1.002	0.984	0.991	0.989	0.984
Slovenská republika	1.010	1.011	1.012	1.012	1.013	1.013	1.014

Zdroj: vlastné výpočty

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 9

Vývoj bázičkých indexov maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a v SR

4.2.3 Reťazové indexy indexu maskulinity

Trend vývoja reťazového indexu má vo všetkých analyzovaných regiónoch odlišný charakter.

V Košickom kraji trend vývoja reťazových indexov je nemeniaci, ako to môžeme sledovať na obrázku 9 a v tabuľke 8. V Bratislavskom kraji je situácia o niečo rozdielna, výrazný nárast sledujeme medzi rokmi 2001 a 2000, kedy došlo k nárastu o 44,2 %. Najvýraznejší pokles nastal v roku 2002 oproti roku 2001, a to pokles o 26,8 %. V rámci Slovenskej republiky sú reťazové indexy pomerne stabilné, čo hovorí o nemeniacej sa situácii medzi jednotlivými rokmi v sledovanom období (obrázok 10, tabuľka 8).

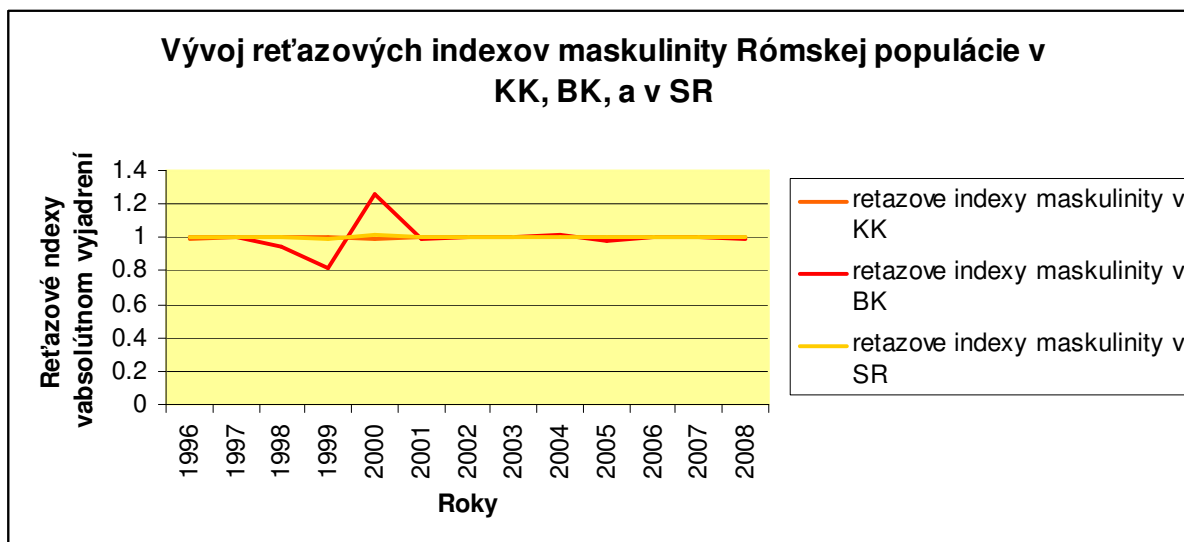
Tab. 8

**Reťazové indexy indexu maskulinity v Košickom kraji, v Bratislavskom kraji a
v Slovenskej republike**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Košický kraj	1,000	0.997	0.999	0.998	1.001	0.997	1.001
Bratislavský kraj	1,000	0.998	1.004	0.949	0.821	1.263	0.995
Slovenská republika	1,000	0.999	1.000	1.008	0.992	1.010	1.000

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Košický kraj	1.003	1.003	1.001	1.001	0.999	1.001	1.002
Bratislavský kraj	1.003	1,000	1.018	0.982	1.007	0.998	0.995
Slovenská republika	1,000	1.001	1.001	1,000	1.001	1.001	1.001

Zdroj: vlastné výpočty

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v Slovenskej republike podľa národností

Obr. 10

Vývoj reťazových indexov maskulinity Rómskej populácie v KK, BK a v SR

4.3 Analýza časových radov

4.3.1 Analýza vývoja časových radov Rómskej populácie v Košickom kraji

Pre analýzu časových radov Rómskej populácie v Košickom sme použili nasledujúcu dva typy trendovej funkcie:

1. polynomickej funkcia

Pri zvolenom modeli sme zistili, že variabilita Rómskej populácie v Košickom kraji je týmto regresným modelom vysvetlená na 61,2 % (koeficient determinácie 0.611988). Na základe údajov z regresie (Príloha 3) môžeme potvrdiť, že daný regresný model nebol zvolený správne. Tento fakt môžeme potvrdiť na základe porovnania významnosti (významnosť $F = 0.005478$) s hladinou významnosti (0,05), pričom významnosť má vyššiu hodnotu. Lokujúca konštanta b_0 je štatisticky významná (P hodnota = $1.73E-10$), regresný koeficient b_1 nie je štatisticky významný (P hodnota =

0.163252), hodnota koeficientu b_2 je štatisticky významná (P hodnota = 0,038118).
Rovnicu krivky môžeme zapísať v tvare:

$$y = 34520,81x^2 - 712,228x + 72,81044$$

Hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby (MAPE) pri zvolenom modeli nadobúda hodnotu 0,032227.

2. lineárna funkcia

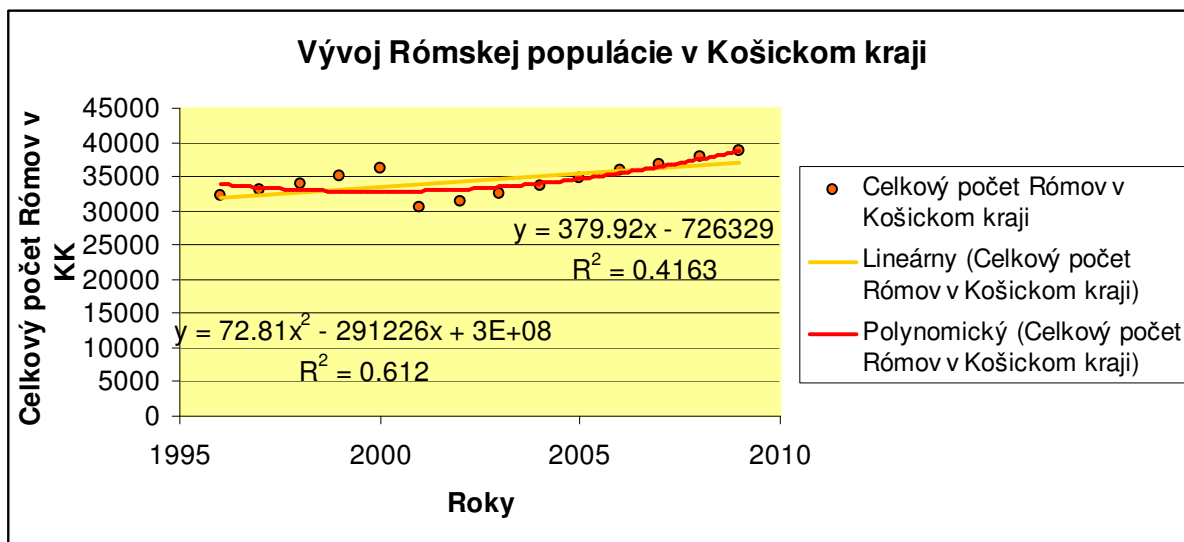
Podľa druhého modelu a z údajov z výstupov z regresie (Príloha 4) môžeme konštatovať, že variabilita Rómskej populácie v Košickom kraji je týmto regresným modelom vysvetlená na 41,63 % (0,416282), čo je nižšia hodnota ako v predchádzajúcom modeli. Ak testujeme vhodnosť modelu, platí, že hodnota významnosti (významnosť $F = 0,012713$) je menšia ako hladina významnosti (0,05), z čoho vyplýva, že tento model je správny pre vysvetlenie závislostí. Lokujúca konštanta b_0 je štatisticky významná (P hodnota = 2,09E-12), obdobne aj regresný koeficient b_1 je štatisticky významný (P hodnota = 0,012713).

Rovnicu krivky zapíšeme nasledovne:

$$y = 379,92x - 726329$$

Hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby (MAPE) pri zvolenom modeli nadobúda hodnotu 0,044955.

Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji nami zvolenými trendmi je znázornený na Obrázku 11.

Zdroj: vlastné výpočty

Obr. 11

Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji

Po komparácii údajov z výstupov z regresnej analýzy polynomického a lineárneho modelu, si zvolíme na základe lepších výsledkov prvý model. Rozhodli sme sa tak, po porovnaní nasledovných výsledkov:

- vyššia hodnota korelačného koeficientu $0,782296 > 0,645198$
- vyššia hodnota koeficientu determinácie $0.611988 > 0,416282$
- nižšia hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby $0,032227 < 0,044955$.

4.3.2 Prognóza vývoja Rómskej populácie v Košickom kraji

V prípade prognózy vývoja rómskeho obyvateľstva je situácia o to komplikovanejšia, že v súčasnosti na Slovensku neexistujú informácie o počte a reprodukčnom správaní Rómov. Údaje o obyvateľstve rómskej národnosti nie sú pre demografické analýzy a prognózy použiteľné, nakoľko zachytávajú len malú časť rómskeho etnika.

Na základe nami zvoleného modelu (polynomická funkcia) sme realizovali prognózu budúceho vývoja Rómskej populácie v Košickom kraji. Prognózu sme vytvorili pre roky 2010 a 2011. Výsledky prognózy prezentuje tabuľka 9.

Tab. 9

Prognóza vývoja Rómskej populácie na rok 2010 a 2011

Rok	Rómska populácia v Košickom kraji
2010	40219
2011	41764

Zdroj: vlastné výpočty

Na základe vykonanej prognózy môžeme konštatovať, že počet Rómov v Košickom kraji v roku 2010 predstavuje zvýšenie o 1360 Rómov, čo tvorí nárast o 3,5 % oproti predchádzajúcemu roku 2009. V ďalšom roku prognózy by malo dôjsť obdobne ako v predchádzajúcom roku k zvýšeniu počtu Rómov o 1545, čo predstavuje nárast o 7,5 % oproti predchádzajúcemu roku 2011. Nárast Rómskej populácie bol v minulosti obmedzený jedným z najstriktejších opatrení, a to zavedením sterilizačného programu pre rómske ženy. V rámci programu sa miestni zdravotnícki pracovníci pokúšali presviedčať rómske ženu, aby sa dali za finančnú kompenzáciu sterilizovať.

4.3.3 Analýza vývoja časových radov Rómskej populácie v Bratislavskom kraji

Obdobne ako v prvom prípade sme aj pri analýze časových radov Rómskej populácie v Bratislavskom kraji zvolili dva trendové funkcie, ktorými sú:

1. Polynomický trend

Variabilita Rómskej populácie v Bratislavskom kraji je týmto regresným modelom vysvetlená na 86,98 % (koeficient determinácie = 0,869766). Model bol zvolený správne, čo môžeme potvrdiť na základe porovnania významnosti (významnosť $F = 1,35E-05$), s hladinou významnosti (0,05), pričom hladina významnosti je vyššia. Lokujúca konštanta b_0 je štatisticky významná (P hodnota = 6,45E-11), hodnota regresného koeficientu b_1 (P hodnota = 0,000268) je taktiež štatisticky významná, to isté platí aj pre hodnotu koeficientu b_2 (P hodnota = 0,00457). Rovnicu krivky zapíšeme nasledovne:

$$y = 1186,973x^2 - 78,7034x + 3,441621$$

Hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby (MAPE) pri zvolenom modeli nadobúda hodnotu 0,041088.

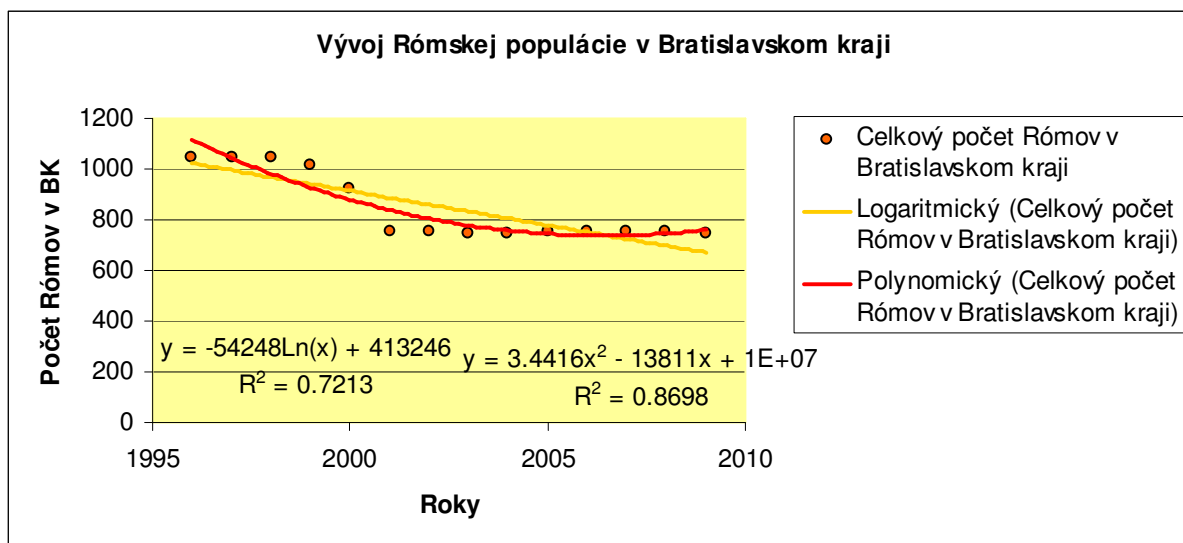
2. Logaritmická funkcia

Podľa logaritmického modelu a na základe údajov z regresnej analýzy môžeme potvrdiť, že variabilita Rómskej populácie v Bratislavskom kraji je zvoleným regresným modelom vysvetlená na 78,82 % (0,788217). Pokiaľ testujeme vhodnosť modelu, aj v tomto prípade potvrdzujeme, že zvolený model je pre vysvetlenie závislosti zvolený správne (2,25E-05). Lokujúca konštanta b_0 je štatisticky významná (P hodnota = 9,49E-12), regresný koeficient b_1 je štatisticky významný (P hodnota = 2,25E-05). Rovnica krivky má tvar:

$$y = 1121,578 - 153,033 \ln x$$

Hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby (MAPE) pri zvolenom modeli nadobúda hodnotu 0,057167.

Vývoj Rómskej populácie v Košickom kraji nami zvolenými trendmi je znázornený na Obrázku 12.

Zdroj: vlastné výpočty

Obr. 12

Vývoj Rómskej populácie v Bratislavskom kraji

Po komparácii údajov z výstupov z regresnej analýzy polynomickeho a logaritmického modelu volíme na základe lepších výsledkov prvý model. Rozhodli sme sa tak po porovnaní nasledovných výsledkov:

- vyššia hodnota korelačného koeficientu $0,932612 > 0,887816$
- vyššia hodnota koeficientu determinácie $0,869766 > 0,788217$
- nižšia hodnota priemernej absolútnej percentuálnej chyby $0,041088 > 0,057167$.

4.3.4 Prognóza vývoja Rómskej populácie v Bratislavskom kraji

Na základe zvoleného modelu (polynomicke funkcie) sme urobili prognózu Rómskej populácie v Bratislavskom kraji na ďalšie dva roky (2010, 2011). Výsledky prognózy sú znázornené v tabuľke 10.

Tab. 10

Prognóza vývoja Rómskej populácie na rok 2010 a 2011

Roky	Rómska populácia v Bratislavskom kraji
2010	780
2011	808

Zdroj: vlastné výpočty

Na základe prognózy môžeme konštatovať, že tendencia vývoja počtu Rómov v Bratislavskom kraji je rastúca. V roku 2010 bude v Bratislavskom kraji 780 Rómov, oproti predchádzajúcemu roku je to nárast o 4,1 %. Situácia je rovnaká na celom území Slovenska nielen v sledovaných regiónoch, a to enormný rast Rómskej populácie na Slovensku. Už vo vyše 60 obciach tvoria Rómovia väčšinu. Predpokladá sa prírastok, že v priebehu desiatich rokov narastie počet rómskych osád o 71. Prírastok rómskeho obyvateľstva je dlhodobo podstatne vyšší v porovnaní s prírastkom nerómskeho obyvateľstva. Štúdie odhadujú počet Rómov do roku 2030 na približne 500 000 (10 % z populácie SR), čo predstavuje niekoľkonásobný nárast oproti poslednému sledovanému roku 2009. V roku 2011 zaznamenáme taktiež nárast Rómov o 3,6 %.

Záver

Problematika Rómskej populácie je každodennou témou nielen na Slovensku, ale aj v iných krajinách sveta. Počet Rómskej populácie enormne narastá každým rokom viac a viac. Je zrejmé, že situáciu je potrebné riešiť. Známe je, že väčšina Rómov sa nehlási k rómskej národnosti, kvôli nedostatočnému etnickému vedomiu ako aj zo strachu z diskriminácie.

Rómska populácia má mnoho odlišností od majority populácie, odlišuje sa svojou sociálno-kultúrnou úrovňou, históriou, antropologickými znakmi, životným štýlom, vlastnými normami a zákonmi, vnútornou hierarchiou, vzdelaním, súdržnosťou. Rómske etnikum je špecifické, má spoločný pôvod, spôsob života, kultúrne rysy a charakteristiky. Róm nekladie dôraz na individuálny úspech (je súčasťou skupiny). Rómovia sa vyznačujú svojimi somatickými, sociálno-kultúrnymi a psychologickými charakteristikami. Medzi somatické špecifiká patrí zdravotný stav, antropologické znaky (farba pleti, farba vlasov, očí, výška, častejší výskyt krvnej skupiny B). Medzi sociálno-kultúrne odlišnosti patria ich tradície, viera, hodnoty, spoločenské vzťahy a kontakty, súdržnosť, vnútorná hierarchia a delenie, symboly, jazyk, vzdelanie.

V práci sme sa venovali analyzovaniu a komparácii demografického vývoja Rómskej populácie v Košickom a Bratislavskom kraji. Z hľadiska jednotlivých demografických ukazovateľov počas sledovaného obdobia je zrejmé, že:

- vývoj počtu Rómskej populácie v Košickom kraji mal rastúci priebeh od roku 1996 - 2000, následne nastal výrazný pokles (5,4 %) v roku 2001 a od tohto roku stúpa počet Rómskej populácie až po koniec sledovaného obdobia, kedy tvorí Rómska populácia v Košickom kraji 36,77 % z celkového počtu Rómov na Slovensku. Môžeme konštatovať, že Rómovia žijú rozptýlene po celom území Slovenska, no najvyššia koncentrácia je na juhu stredného a východného Slovenska už dlhé desaťročia. Naopak, Rómska populácia v Bratislavskom kraji je zastúpená malým počtom podľa demografických údajov ŠÚ SR, ktorá má klesajúcu tendenciu,
- Rómska populácia v rámci celkovej populácie na Slovensku tvorí v priemere 1,5 – 2 %, síce má stúpajúcu tendenciu, ale v minimálnom rozsahu. Tieto hodnoty

-
- sú oproti skutočnosti minimálne. Podľa odhadov ŠÚ SR tvoria v skutočnosti Rómovia na Slovensku 8 % z celkovej populácie na Slovensku,
- Košický kraj zaznamenal najvýraznejšiu zmenu oproti základnému roku 1996 v roku 2009 (nárast o 20,8 %). V bratislavskom kraji je situácia opačná, zaznamenávame pokles (o 28,1 %) v roku 2009 oproti základnému roku 1996,
 - medziročne sa vývoj počtu Rómov nemení radikálne s výnimkou medzi rokmi 2000 a 2001, kedy nastáva výrazný pokles v oboch regiónoch. Predpokladáme, že je to v dôsledku migrácie Rómov za prácou do Belgicka, tiež strachom, ktorého nosičom boli viaceré fakty a diskriminačné motívy,
 - štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia vypočítaná na základe indexu maskulinity potvrdzuje, že počas sledovaného obdobia je v Košickom aj Bratislavskom kraji viac mužov ako žien, okrem roku 2000, kedy v Bratislavskom kraji na 100 rómskych žien pripadá 87 rómskych mužov,
 - z analýzy časových radov Rómskej populácie môžeme konštatovať, že v oboch prípadoch je vhodne zvolený model (polynomická funkcia),
 - na základe hodnoty priemernej absolútnej percentuálnej chyby (MAPE), ktorá je v oboch prípadoch nižšia pri polynomickej modeli, sme použili pre prognózu tento model
 - z prognózy na dva roky vyplýva, že situácia ostáva nezmenená, a vývoj Rómskej populácie v jednotlivých regiónoch je stúpajúci.

Všeobecné demografické charakteristiky Rómskej populácie sú vyššia pôrodnosť, vyššia úmrtnosť, progresívny typ vekovej štruktúry, závislosť na integrácii, kratšia stredná dĺžka života.

Rómska populácia sa vyznačuje mnohými problémami týkajúcimi sa nízkej vzdelanostnej úrovne, znevýhodnením rómskeho obyvateľstva, nemožnosťou zamestnať sa, problémami s bývaním a veľkou chudobou, nízka zdravotná a sociálna starostlivosť, čo môžeme chápať aj ako sociálnu exklúziu.

Hlavnými problémami nezamestnanosti Rómov je nízka kvalifikácia, nezáujem zamestnávateľov o rómskeho zamestnanca, nízka pracovná morálka Rómov, nedostatok pracovných príležitostí najmä v regiónoch s vysokým počtom Rómov. Z toho dôvodu by bolo potrebné pokúsiť sa o rovnomerné rozmiestnenie Rómov na Slovensku.

Odhadujeme, že v rokoch 2006 až 2010 asi dve tretiny Rómskej populácie rezignovali na hľadanie pracovného miesta. Rómovia sa vyznačujú vysokou závislosťou na sociálnych dávkach, majú takmer 30 % podiel na objeme vyplácaných sociálnych dávok, a kvôli vyššiemu počtu detí dostávajú nominálne vyššie prídavky na deti a rodičovské prídavky (no vzhľadom na dĺžku štúdia rómskych detí dostávajú menej ako Nerómovia). Periférne postavenie v spoločnosti, nízke vzdelanie, nezamestnanosť, násilná asimilácia a diskriminácia na základe farby pleti nevyhnutne vedú k vysokému podielu Rómov na trestnej činnosti.

Mnohí Rómovia si neuvedomujú vzťah medzi vzdelaním a zamestnaním (znižuje sa dopyt po nekvalifikovanej pracovnej sile a zamestnávanie v dôsledku daní je drahšie ako kvalifikovanej pracovnej sily v dôsledku produktivity).

Možné riešenia na zlepšenie súčasného stavu problematiky Rómskej populácie na Slovensku:

- vláda má v snahe podporiť a pomôcť Rómskej populácii. Čo sa týka zamestnania k možným opatreniam zo strany štátu patria rekvalifikačné, vzdelávacie a prípravné programy, zvýšenie informovanosti nezamestnaných, zlepšenie efektívnosti úradov práce. Zvýhodnenie podnikateľov, ktorí budú zamestnávať dlhodobo nezamestnaných Rómov. Podpora rómskych podnikateľov, vytváranie pracovných dielní z Európskeho sociálneho fondu,
- štát poskytuje bonusové sociálne dávky na každé rómske dieťa, ktoré navštevuje školu. Rodičia chápu vzdelávanie ako povinnosť voči štátu a nie voči deťom. Cieľom je zvýšiť počet rómskych žiakov napr. motiváciou,
- zviditeľnenie pozitívnych príkladov Rómov, žijúcich usporiadaným životom, v dobrých sociálno-ekonomických podmienkach,
- v Bratislave je otvorená bilingválna trieda na gymnáziu s vyučovaním romanistiky so zameraním na verejnú správu,
- realizuje sa štipendijný program podpory rómskych žiakov stredných a vysokých škôl,
- pomoc pri probléme vzdelávania môže byť zamestnanie rómskych učiteľov,
- zlepšenie životných podmienok v osadách, zlepšenie infraštruktúry v rómskych osadách (elektrina, voda, kanalizácia),

-
- zlepšenie sexuálneho zdravia,
 - rozšírenie k prístupu k bývaniu,
 - v rokoch 2005 -2015 prebieha Dekáda začleňovania Rómskej populácie, ktorá je spoločnou iniciatívou 8 európskych krajín (Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Maďarsko, Macedónsko, Rumunsko, Srbsko, Čierna hora, Slovenská republika) v spolupráci s medzinárodnými organizáciami. Program sa zameriava na tieto hlavné časti: vzdelanie, bývanie, zdravie, zamestnanie, diskriminácia, chudoba.

Pri realizovaní vyššie uvedených riešení bude nutné rešpektovať osobitosti rómskej menšiny, ich odlišný historický pôvod, mentalitu, ako aj kultúru. Výsledky sa dajú očakávať až v budúcich generáciách.

Zoznam použitej literatúry

1. FILADELFIOVÁ, Jarmila – GERBERY, Daniel – ŠKOBLA, Daniel. 1996. *Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku*. Bratislava : United Development Programme, 1996. 100 s. ISBN 80-89263-02-X.
2. GIDDENS, Anthony. 1999. *Sociológia*. Praha : Argo, 1999. 392 s. ISBN 80-7203-124-4.
3. HARTL, Pavel. 2004. *Stručný psychologický slovník*. Praha : Portál, 2004. 312 s. ISBN 80-7178-803-1.
4. IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, Mária – MANÍKOVÁ, Zuzana. 1983. *Slovník cudzích slov*. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1983. 448 s. ISBN 80-80-00065-1.
5. JANDOUREK, Jan. 2001. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
6. JURČOVÁ, Danuša. 2005. *Slovník demografických pojmov*. Bratislava : Infostat -Inštitút informatiky a statistiky, 2005. s. 15-18. ISBN 80-85659-40-9.
7. KLUFOVÁ, Renata. 2008. *Základy demografie*. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008. 228 s. ISBN 978-80-7394-125-3.
8. KLUFOVÁ, Renata – POLÁKOVÁ, Zuzana. 2010. *Demografické metody a analýzy*. Praha : Wolters Kluwer, 2010. 51 s. ISBN 978-80-7357-546-5.
9. KOTVANOVÁ, Alena – SZÉP, Attila – ŠEBESTA, Michal. 2003. *Vládna politika a Rómovia 1948 – 2002*. Bratislava : Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 2003. 124 s.
10. MARCIČIN, Anton – MARCIČINOVÁ, Ľubica. 2009. *Straty z vylúčenia Rómov*. 2009. 81 s.
11. MLÁDEK, Jozef – KUSEDOVÁ, Dagmar – MARENČÁKOVÁ, Jana. a kolektív. 2006. *Demografická analýza Slovenska*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2006. 223 s. ISBN 80-223-2191-5.
12. NOVÁČEK, Jozef. 1970. *Sociologický slovník*. Bratislava : Epoque, 1970. 698 s.
13. POPPER, Miroslav – SZEGHY, Petra – ŠARKOZY, Štefan. 2009. *Rómska populácia a zdravie: Analýza situácie na Slovensku*. Bratislava : Partners for Democratic Change Slovakia, 2009. 97 s. ISBN 978-84-692-5485-1

-
14. PRŮCHA, Jan. 2004. *Multikulturní výchova*. Praha : ISV, 2004. 223 s. ISBN : 80-85866-72-2.
 15. SABOL, Jozef – Zubková, Ingrid. 2006. *Kultúra a multikultúrnosť*. Bratislava : Euroformes, s.r.o., 2006. 54 s. ISBN 80-89266-01-0.
 16. Slovenská republika: štúdia o životnej úrovni, zamestnanosti a trhu práce. Bratislava : Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, 2001. 184 s. ISBN 80-968155-4-7
 17. Svetová banka – Nadácia S.P.A.C.E. – INEKO – Inštitút pre otvorenú spoločnosť. 2002. *Chudoba Rómov a sociálna starostlivosť o nich v Slovenskej republike*. Bratislava : Svetová banka – Nadácia S.P.A.C.E. – INEKO, 2002. 86 s. ISBN 80-88991-15-3.
 18. TESAŘ, Filip. 2007. *Etnické konflikty*. 2007. Bratislava : Portál, 2007. 251 s. ISBN 80-73-67097-9.
 19. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-
 20. VAŇO, Boris – JURČOVÁ, Danuša – MÉSZÁROS, Ján. 2002. *Základy demografie*. Bratislava : Občanské združenie Sociálna práca, 2002. 157 s. ISBN 80-968927-3-8.
 21. VAŇO, Boris. 2002. *Prognóza vývoja rómskeho obyvateľstva v SR do roku 2025*. Bratislava : Inštitút informatiky a štatistiky, 2002. 38 s.
 22. VAŇO, Boris. 2001. *Demografická charakteristika Rómskej populácie v SR*. Bratislava : Inštitút informatiky a štatistiky, 2001. 15 s.
 23. <<http://sk.wikipedia.org/wiki/Popul%C3%A1cia>> (25.12.2010 6:51)
 24. <<http://www.bioweb.genezis.eu/?cat=8&file=populacia>> (25.12.2010 6:51)
 25. <http://wapedia.mobi/sk/Popul%C3%A1cia_%28biol%C3%B3gia%29> (25.12.2010 6:51)
 26. <<http://www.rnl.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=2079>> (1.03.2011 15:35)
 - 28.<<http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinsksk.pdf>> (11.1.2011 12:30)
-

Prílohy

Príloha 1: Rómska populácia v SR

	Muži	Ženy	Spolu
1996	43720	42663	86383
1997	44415	43364	87779
1998	45257	44177	89434
1999	46357	44874	91231
2000	47116	45977	93093
2001	46260	44684	90944
2002	47147	45534	92681
2003	48034	46410	94444
2004	48980	47277	96257
2005	49974	48196	98170
2006	50940	49129	100069
2007	51925	50035	101960
2008	53000	51034	104034
2009	53853	51828	105681

Príloha 2: Počet obyvateľov SR

	Muži	Ženy	Spolu
1996	2618434	2760498	5378932
1997	2622005	2765645	5387650
1998	2623692	2769690	5393382
1999	2624354	2771232	5395586
2000	2626061	2776486	5402547
2001	2611921	2767030	5378951
2002	2611306	2767855	5379161
2003	2611124	2768929	5380053
2004	2613490	2771332	5384822
2005	2615872	2773308	5389180
2006	2618284	2775353	5393637
2007	2623127	2777871	5400998
2008	2629804	2782450	5412254
2009	2636938	2787987	5424925

Príloha 3: výstup z regresie (polynomická funkcia KK)

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0.7822963
Hodnota spoľehlivosti R	0.6119875
Nastavená hodnota spoľehlivosti R	0.5414398
Chyba stŕ. hodnoty	1668.0693
Pozorování	14

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	2	48274502.14	24137251	8.6748028	0.005478367
Rezidua	11	30607008.22	2782455.3		
Celkem	13	78881510.36			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stŕ. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>Dolní 95%</i>	<i>Horní 95%</i>
Hranice	34520.81319	1554.200151	22.211305	1.73E-10	31100.042	37941.585
Soubor X						
1	-712.237912	476.6771535	-1.4941725	0.163252	-1761.3973	336.92143
Soubor X						
2	72.81043956	30.91138129	2.3554573	0.0381184	4.7749481	140.84593

REZIDUA

<i>Pozorování</i>	<i>Očekávaná Y</i>	<i>Rezidua</i>	<i>Normovaná rezidua</i>
1	33881.38571	-1724.385714	-1.123817142
2	33387.57912	-323.5791209	-0.210883076
3	33039.39341	983.6065934	0.641036365
4	32836.82857	2244.171429	1.462572034
5	32779.88462	3380.115385	2.202889748
6	32868.56154	-2437.561538	-1.588608291
7	33102.85934	-1654.859341	-1.078505395
8	33482.77802	-972.778022	-0.633979166
9	34008.31758	-441.3175824	-0.287615619
10	34679.47802	2.521978022	0.001643624
11	35496.25934	251.7406593	0.164064493
12	36458.66154	326.3384615	0.212681394
13	37566.68462	327.3153846	0.213318074
14	38820.32857	38.67142857	0.025202954

Príloha 4: výstup z regresia (lineárna funkcia KK)

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0.6451991
Hodnota spoľehlivosti R	0.4162819
Nastavená hodnota spoľehlivosti R	0.3676387
Chyba stf. hodnoty	1958.8383
Pozorování	14

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	1	32836942	32836942	8.557867	0.01271255
Rezidua	12	46044569	3837047.4		
Celkem	13	78881510			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stf. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>Dolní 95%</i>	<i>Horní 95%</i>
Hranice	31608.3956	1105.800763	28.584169	2.087E-12	29199.06272	34017.728
Soubor X 1	379.918681	129.8697133	2.9253832	0.0127126	96.95688408	662.88048

REZIDUA

<i>Pozorování</i>	<i>Očekávaná Y</i>	<i>Rezidua</i>	<i>Normovaná rezidua</i>
1	31988.3143	168.6857143	0.089631523
2	32368.233	695.767033	0.369697333
3	32748.1516	1274.848352	0.677393457
4	33128.0703	1952.92967	1.037693447
5	33507.989	2652.010989	1.409151834
6	33887.9077	-3456.907692	-1.836835456
7	34267.8264	-2819.826374	-1.498320905
8	34647.7451	-2137.745055	-1.135895506
9	35027.6637	-1460.663736	-0.776126868
10	35407.5824	-725.5824176	-0.385539803
11	35787.5011	-39.5010989	-0.020988995
12	36167.4198	617.5802198	0.328152599
13	36547.3385	1346.661538	0.715551551
14	36927.2571	1931.742857	1.026435788

Príloha 5: Výstup z regresie (polynomická funkcia BK)

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0.93261241
Hodnota spoľehlivosti R	0.869765908
Nastavená hodnota spoľehlivosti R	0.846086982
Chyba stf. hodnoty	52.3480559
Pozorování	14

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	2	201312.8486	100656.4243	36.7316454	1.35203E-05
Rezidua	11	30143.50852	2740.318956		
Celkem	13	231456.3571			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stf. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>Dolní 95%</i>	<i>Horní 95%</i>
Hranice	1186.972527	48.77456524	24.3358915	6.4528E-11	1079.620433	1294.324622
Soubor X 1	-78.70343407	14.95928366	-5.261176663	0.00026793	-111.6285954	-45.77827275
Soubor X 2	3.441620879	0.970074017	3.547792045	0.00456975	1.306502366	5.576739392

REZIDUA

<i>Pozorování</i>	<i>Očekávaná Y</i>	<i>Rezidua</i>	<i>Normovaná rezidua</i>
1	1111.710714	-68.71071429	-1.426918733
2	1043.332143	2.667857143	0.055403519
3	981.8368132	62.16318681	1.290945912
4	927.2247253	88.77527473	1.843600431
5	879.4958791	44.50412088	0.924219234
6	838.6502747	-85.65027473	-1.778703405
7	804.6879121	-51.68791209	-1.073405375
8	777.6087912	-27.60879121	-0.573353105
9	757.4129121	-7.412912088	-0.153944304
10	744.1002747	12.89972527	0.26788922
11	737.6708791	14.32912088	0.297573548
12	738.1247253	18.87527473	0.391983745
13	745.4618132	6.538186813	0.135778842
14	759.6821429	-9.682142857	-0.20106953

Príloha 6: Výstup z regresie (logaritmická funkcia BK)

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0.8878158
Hodnota spoľehlivosti R	0.7882169
Nastavená hodnota spoľehlivosti R	0.7705683
Chyba stŕ. hodnoty	63.913056
Pozorování	14

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	1	182437.81	182437.81	44.661745	2.25071E-05
Rezidua	12	49018.545	4084.8787		
Celkem	13	231456.36			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stŕ. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>Dolní 95%</i>	<i>Horní 95%</i>
Hranice	1121.5784	44.60433908	25.14505	9.495E-12	1024.393851	1218.7629
Soubor X 1	-153.03335	22.89909105	-6.6829444	2.251E-05	-202.9261847	-103.14052

REZIDUA

<i>Pozorování</i>	<i>Očekávaná Y</i>	<i>Rezidua</i>	<i>Normovaná rezidua</i>
1	1121.578357	-78.57835736	-1.279659473
2	1015.503721	30.49627868	0.496636138
3	953.454037	90.54596304	1.474553595
4	909.4290853	106.5709147	1.735522161
5	875.2806798	48.71932022	0.793400902
6	847.3794009	-94.37940091	-1.536981664
7	823.7892058	-70.78920576	-1.152812056
8	803.3544492	-53.35444923	-0.868884623
9	785.3297165	-35.32971655	-0.575349345
10	769.2060437	-12.20604373	-0.198777119
11	754.6204075	-2.620407496	-0.0426737
12	741.3047649	15.69523513	0.255599086
13	729.0555611	22.94443894	0.373653378
14	717.7145697	32.28543029	0.52577272